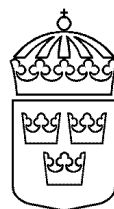

Riksdagens protokoll

2000/01:93

Fredagen den 6 april

Kl. 9.00 – 12.27

Protokoll
2000/01:93

1 § Meddelande om frågestund

Förste vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 19 april kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Statsminister Göran Persson, statsrådet Ingela Thalén, statsrådet Leif Pagrotsky, utbildningsminister Thomas Östros och näringsminister Björn Rosengren.

2 § Anmälan om förlängd motionstid

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för skr. 2000/01:112 *Reformeringen av domstolsväsendet – information och uppföljning av handlingsplanen* på grund av stängningen av datorsystemet skulle förlängas från onsdagen den 11 april till tisdagen den 17 april.

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2000/01:334

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:334 av Murad Artin (v) om Israel och den palestinska befolkningen.

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 2 maj 2001.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.

Stockholm den 2 april 2001

Utrikesdepartementet

Anna Lindh

Interpellation 2000/01:344

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:344 av Murad Artin (v) om företagsansvar för mänskliga rättigheter.

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 2 maj 2001.
Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.
Stockholm den 2 april 2001
Utrikesdepartementet
Anna Lindh

Interpellation 2000/01:332

Till riksdagen
Interpellation 2000/01:332 av Kerstin-Maria Stalin (mp) om humanitärt visum.
Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 27 april 2001.
Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.
Stockholm den 3 april 2001
Utrikesdepartementet
Maj-Inger Klingvall

Interpellation 2000/01:322

Till riksdagen
Interpellation 2000/01:322 av Eva Johansson (s) om aidsmediciner till utvecklingsländerna.
Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 maj 2001.
Skälet till dröjsmålet är utlandsresor samt att jag inte kunnat finna en debattdag som passar både interpellanten och mig.
Stockholm den 4 april 2001
Utrikesdepartementet
Leif Pagrotsky

Interpellation 2000/01:353

Till riksdagen
Interpellation 2000/01:353 av Margareta Viklund (kd) om läkemedelskommitté.
Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 2 maj 2001.
Skälet till dröjsmålet är hög arbetsbelastning.
Stockholm den 3 april 2001
Socialdepartementet
Lars Engqvist

Interpellation 2000/01:354

Till riksdagen
Interpellation 2000/01:354 av Margareta Viklund (kd) om vårdkostnader.
Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 2 maj 2001.
Skälet till dröjsmålet är hög arbetsbelastning.
Stockholm den 3 april 2001
Socialdepartementet
Lars Engqvist

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:345 av Hans Stenberg om bunkerolja miljöklass 1.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 24 april 2001.

Skälet till dröjsmålet utlandsresa.

Stockholm den 3 april 2001

Miljödepartementet

Kjell Larsson

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2000/01:329

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:329 av Harald Nordlund (fp) om koldioxid-skatten på miljövänliga drivmedel.

Interpellationen kommer att besvaras den 14 maj 2001.

Skälet till dröjsmålet är att det på grund av utlandsresor inte har funnits någon tid som har passat både interpellanten och mig.

Stockholm den 30 mars 2001

Finansdepartementet

Bosse Ringholm

Interpellation 2000/01:337

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:337 av Viviann Gerdin om domstolsorganisationen.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 24 april 2001.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.

Stockholm den 28 mars 2001

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

Interpellation 2000/01:338

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:338 av Runar Patriksson om nedläggning av domstolar i Värmland.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 24 april 2001.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.

Stockholm den 28 mars 2001

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motioner
2000/01:Ub41 och Ub42 till utbildningsutskottet
2000/01:Ju18 till justitieutskottet

*En nationell
handlingsplan mot
rasism, främlings-
fientlighet, homofobi
och diskriminering*

5 § En nationell handlingsplan mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2000/01:SfU11
En nationell handlingsplan mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering (skr. 2000/01:59).

Anf. 1 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Vi ska inleda en debatt om en handlingsplan från regeringen. Den handlingsplanen tycker vi från moderat sida på många sätt är ett mycket bra aktstycke. Redogörelsen för vad som har gjorts och beskrivningen av nuläget är värdefulla för oss här i kammaren. Även den delen av handlingsplanen som är framåtsyftande är på många sätt mycket intressant och på alla sätt hedervärd.

Jag tror att vi alla egentligen har samma mål och samma syfte och vill uppnå samma saker men att vi kanske vill använda lite olika metoder.

Det är givetvis väldigt bra att varje demokratiskt vald regering tydligt ger uttryck för värderingar när det gäller diskriminering och mänskliga rättigheter.

Målen är nog, som sagt, desamma, och ambitionen är nog densamma, men vägen dit kan vara lite olika.

Det är inte så lätt att motionera med anledning av en skrivelse av denna typ. Det finns inga konkreta lagförslag utan egentligen bara en redogörelse för vad som har skett och kanske också vad man avser att göra framåt i tiden. Och vi får väl ta ställning till de olika förslagen när de kommer i konkret form i den mån de kommer på riksdagens bord.

Vi har ändå valt att motionera med anledning av några saker. Det gäller i första hand att vi vill ha en samordning av diskrimineringslagstiftningen. Det innebär att diskriminering ska betraktas som en situation där den enskilde blir missgynnad på grund av egenskaper som inte är relevanta i sammanhanget. Det innebär också att vi inte helt delar den syn på diskriminering som något som kan hänföras till vilken grupp, kategori eller klass som en person kan anses tillhöra. Vi kan inte betrakta människor som statistiska egenskapskombinationer, där en individ blir diskriminerad på grund av att han eller hon tillhör en viss grupp. Vi menar därför att man skulle försöka få ihop en diskrimineringslagstiftning som siktade på den enskildes situation oberoende av vad han eller hon har för egenskaper i övrigt. Vilken ombudsman ska en homosexuell invandrarkvinna gå till? Därför tycker vi naturligtvis att det bästa vore om man avskaffar de olika ombudsmännen och ersätter dem med en ombudsman som har ett generellt ansvar för diskriminering. Regeringen aviserar att man ska utreda den här frågan och se om det kan bli fråga om en sam-

ordnad diskrimineringslagstiftning och ett samordnat ombudsmannaämbete. Man kan diskutera under vem det ska lyda. Ska det lyda under riksdagen, vilket många av oss tycker, eller ska det lyda under regeringen? Det får utredningen kanske visa.

I skrivelsen redovisar regeringen också en antidiskrimineringsklausul vid offentlig upphandling som ett instrument som mer aktivt skulle kunna användas i arbetet för att motverka diskriminering. Det låter naturligtvis på många sätt bra, men man ska vara försiktig med dubbla eller tredubbla påföljder eller sanktionsmöjligheter som kan komma i fråga i sådana sammanhang. Risken finns att man skapar ett rättssystem som ligger vid sidan av det som direkt har en bäring i svensk lag. Vi menar att sanktionsåtgärder eller andra ingripande åtgärder från samhällets sida ska ha ett otvetydigt stöd i lagstiftningen och ska kunna bli föremål för rättslig prövning exempelvis genom överklagande.

Som jag sade i början har vi från vår sida inte valt att väcka en lång motion om detta, utan vi har försökt att rikta in oss på några få principer som vi vill lyfta fram. Men vi delar ju i allt väsentligt den värdegrund som kristdemokraterna har gett uttryck för i sin motion. Vi har därför med tillfredsställelse kunnat ansluta oss till den. Om vi hade skrivit en sådan själva hade vi kanske uttryckt oss något annorlunda, men vi delar värderingarna. Det är en bra bas att ha när man går vidare i detta arbete som kräver så mycket eftertanke. Då måste man vara trygg i sig själv och i sina värderingar.

Å Moderata samlingspartiets vägnar yrkar jag bifall till vår reservation nr 1 under punkt 2 men självklart står vi bakom också våra övriga reservationer.

Anf. 2 KALLE LARSSON (v):

Herr talman! Kampen mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering är en uppgift för hela samhället. Därför är det betänkande som vi i dag behandlar viktigt och angeläget.

Samtidigt vill jag redan inledningsvis betona att det också är viktigt, för att inte säga avgörande, att skilja på vad som är statens uppgift och vad som bäst sköts av organisationer, partier och var och en av oss som opinionsbildare och medmänniskor.

Det måste stå klart att staten genom sina myndigheter direkt ska motarbeta diskriminering, dvs. handlandet att diskriminera en annan människa. När det gäller rasism och främlingsfientlighet handlar det om åsikter och människosyn. Det är därför inte särskilt effektivt att staten på ett direkt sätt motarbetar dessa. Principiellt är det också problematiskt eftersom det inte kan sägas vara statens uppgift att på ett direkt sätt påverka människors åsikter och uppfattningar. Det ger också ett intryck av hyckleri och dubbelmoral. Jag återkommer till det senare i mitt anförande.

I stället måste staten ge utrymme, också ekonomiskt, för andra aktörer – främst den antirasistiska rörelsen – att självständigt och utan direkt inblandning organisera det politiska arbetet mot rasism och främlingsfientlighet. Jag vill därför meddela att jag står bakom Vänsterpartiets samtliga reservationer i detta betänkande, men jag yrkar bifall endast till reservation 14 under punkt 11.

Herr talman! Mycket av det som framförs i betänkandet är rätt och riktigt. Det är sådant som Vänsterpartiet har drivit i många år. Vi väl-

Prot. 2000/01:93
6 april

*En nationell
handlingsplan mot
rasism, främlings-
fientlighet, homofobi
och diskriminering*

komnar insikten om att det är insatser inom den generella politiken som är avgörande för hur kampen mot grogrunden för ifrågasättandet av detta med alla människors lika värde ska lyckas.

Samtidigt är det förundransvärt att så lite av de gjorda särskilda satsningarna har utvärderats på ett tillförlitligt sätt och att man ändå är beredd att utan vidare kasta sig in i nya kampanjbetonade satsningar. Vår uppfattning är att det inte är verkningsfullt, och att det ibland t.o.m. är kontraproduktivt, att driva dessa angelägna frågor i form av kampanjer eller jippon. Snarare ger det ett intryck av att frågorna har enkla lösningar än visar på den verkliga bilden av de komplexa samhällsföreteelser som dessa fördomar faktiskt speglar.

Flera av de konkreta förslagen är ändå sådant som Vänsterpartiet tidigare har lyft fram och som regeringen nu har valt att ta intryck av. Hit hör exempelvis tanken på en samlad diskrimineringslagstiftning och en samordning av de ombudsmän som ligger under regeringen samt utvidgandet av lagen om hets mot folkgrupp – även om vi här har velat gå längre. Vidare noterar vi att regeringen har tagit intryck av våra ansträngningar att inbegripa homofobi i det arbete som man avser att genomföra – ett perspektiv som tidigare i stor utsträckning har saknats.

Herr talman! Ord och handling bör stämma överens, inte minst i Sveriges riksdag. Låt mig konstatera att talet om kamp mot rasism ekar tomt om den svenska regeringen inte samtidigt i grunden omprövar sin flyktingpolitik. Och hur kan främlingsfientligheten på allvar bekämpas om man stänger gränserna för de människor som behöver vår hjälp? Hur kan man kräva solidaritet med sina medmänniskor om man inte ens förmår lyssna till de berättelser som människor, som flyr sitt land för att söka en fristad i Sverige, har att berätta och ta dem på allvar?

Exemplen kan mångfaldigas. I skrivelsen behandlas särskilt romernas utsatta situation och att regeringen har för avsikt att initiera ett arbete för att förebygga och motverka diskriminering av romer. Det är förstås utmärkt. Men när signalerna från invandrarmyndigheterna samtidigt är att romer inte ska kunna söka skydd och en fristad i Sverige blir bilden falsk.

När afghanska flyktingar efter tre år i Sverige slutligen beviljas uppehållstillstånd, men får vänta ytterligare två år på att utredning om anhöriginvandring över huvud taget inleds, sänder det andra signaler än signaler om solidaritet och humanitet. Och när det utskott där man i dag påstår sig vilja bekämpa främlingsfientligheten så sent som i går avvisade möjligheten för flyktingar som utvisas till Kosovo att verkligen få en individuell prövning framstår det som hyckleri och dubbelspel.

Jag yrkar bifall till reservation 29 under punkt 19.

Herr talman! Det är högst rimligt att skrivelsen avgränsats till att inte behandla diskriminering på grund av kön men det är inte alls samma sak som könsblindhet. Att blunda för att kvinnor och män med annan etnicitet än majoritetssamhället drabbas olika av rasism och främlingsfientlighet leder till ytterligare förtryck av invandrade kvinnor. Att blunda för manliga respektive kvinnliga homosexuellas ofta olika situation vad gäller homofobi leder till osynliggörande.

Att inte se att kvinnor och män i de rasistiska och främlingsfientliga organisationerna fyller olika roller är att inte kunna hitta utvägar för alla ur dessa miljöer. Framför allt är detta angeläget när det gäller det kom-

mande arbetet. Vi menar att detta saknas i redogörelsen för de åtgärder som föreslås bli vidtagna. Enligt Vänsterpartiet är det viktigt att systematiskt lyfta fram det faktum att det även när det gäller dessa frågor finns ett könsperspektiv – inte att bara nämna det i förbifarten.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga några ord om att vara enig och oenig. Jag tror att det är utmärkt att vid enstaka tillfällen i stort samförstånd, över partigränserna, markera avståndstagande i de frågor som vi i dag diskuterar. Men samtidigt är det ofta, också i dessa frågor, mer som skiljer oss än som enar.

Vår uppfattning är att den som försvarar det ekonomiska system som i dag världen över håller miljontals människor i förnedring och fattigdom, samtidigt som storföretagens vinster i den rika västvärlden mångdubblas, också försvarar en rasistisk världsordning. Vi menar att den som attackerar arbetsrätten och de generella välfärdssystemen i Sverige samtidigt öppnar för ökad diskriminering och att den som bygger Fästning Europas murar högre och tätare ger främlingsfientliga krafter i vårt land eldunderstöd. För oss handlar denna kamp därför också om att mota tillbaka högerkrafter av mer etablerad karaktär. För oss handlar det därför också om att bygga ett samhälle där människovärdet är viktigare än marknadsvärdet.

Anf. 3 MAGDA AYOUB (kd):

Herr talman! Inledningsvis yrkar jag bifall till reservation 23 under punkt 15. För övrigt står jag självfallet bakom samtliga kristdemokratiska reservationer.

I dag tar vi upp en nationell handlingsplan mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering.

Vi kristdemokrater välkomnar alla åtgärder för att få ett samhälle byggt på respekt. Jag vill beröra några punkter som vi tar upp i vår motion.

Vår politik tar sin utgångspunkt i en helhetssyn på människan som innebär att alla människor har samma absoluta och okränkbara värde oavsett kön, ålder, social position, etnisk tillhörighet eller sexuell identitet. Vi vill solidarisera oss med de svaga och förtryckta samt ansvarigt värna och förvalta djur, växter och jordens resurser. På denna människosyn och värdegrund vill vi bygga demokratin.

Herr talman! Denna värdegrund bör även prägla beteende medborgare emellan. Denna människosyn och värdegrund är grunden för tolerans. En kristen människosyn och värdegrund ger skäl för respekt för olika åsikter, empati och solidaritet, för ett engagemang och ansvar som sträcker sig utöver egenintresse, familjeband, kön, religion osv.

På denna människosyn och värdegrund byggs den tillit människor emellan som i sin tur är en förutsättning för att såväl personliga som större konflikter ska kunna lösas på fredlig väg.

Herr talman! Familjens centrala roll innebär att den är speciellt viktig de allra första åren av uppväxten, och det fokuserar familjens speciella ansvar. Därför anser vi att en god familjepolitik är en grundläggande förutsättning för detta viktiga arbete. Detta sker bäst genom att barn får växa upp i trygga familjer som kan föra över normer och hjälpa barnen att bygga upp en inre kontroll som gör det lättare att stå emot frestelsen att bryta mot de regler som bygger upp samhället.

Prot. 2000/01:93
6 april

*En nationell
handlingsplan mot
rasism, främlings-
fientlighet, homofobi
och diskriminering*

Föräldrar och andra vuxna som har ansvar för barnuppfostran är alltså en viktig målgrupp i denna effektiva politik som är möjlig att bedriva. Mer tid för barnen har en rad positiva följdverkningar för barnet. Familjens roll som etisk signalgivare och uppbyggare av den inre kontrollen är av avgörande betydelse.

Herr talman! Skolan bör tillsammans med föräldrarna föra samtal om vilka värderingar som är viktiga att föra vidare till nästa generation. Eleverna måste få träna i att utifrån människovärdeprincipen fundera över s.k. etiska dilemman, för att på så sätt tränas till etisk reflexion i vardagen. Värdegrunden måste finnas mitt i skolans vardag och kopplas till den egna situationen och det egna beteendet.

Det är angeläget att den nya lärarutbildningen ger blivande lärare goda möjligheter att arbeta aktivt med värdegrundsfrågor och etiska riktlinjer. I dag kan en blivande lärare passera genom hela lärarutbildningen utan att arbeta med begreppet värdegrund. Detta är oacceptabelt.

Herr talman! Kristdemokraterna anser att samhället har ett ovillkorligt ansvar för att barn och unga skyddas från övergrepp och för att de får växa i en trygg, utvecklande och värdig miljö. Målet kan därför inte bara vara att minska mobbning utan måste vara att se till att inte något barn eller någon ung människa ska utsättas för mobbning.

Arbetsmarknad och arbetsliv är ett område för sig. Kristdemokraterna delar uppfattningen att diskriminering i arbetslivet är ett allvarligt problem. Lagstiftning mot diskriminering och trakasserier är regeringens viktigaste medel för att motverka dessa. Fackföreningar har ett ansvar för att kontrollera och övervaka sina medlemmars intressen och se till att diskriminering bekämpas. Kristdemokraterna anser att det är allas gemensamma ansvar att motarbeta och förhindra att diskriminering och mobbning förekommer på arbetsplatserna.

Herr talman! Kultursektorn är en viktig del i arbetet att motverka främlingsfientlighet och rasism. Vi menar att museerna är en naturlig plats för diskussion om människans förutsättningar, livsfrågor och värderingar under olika tidsepoker både i Sverige och i andra delar av världen. Invandrарorganisationerna nämns väldigt lite i regeringens plan mot rasism. Det finns en viktig princip när det gäller minoriteter, det är att de själva måste få möjligheten att uttrycka på vilket sätt de vill vara med och samverka i majoritetssamhället.

Herr talman! Jag vill nämna något om religions- och yttrandefrihet i lagstiftning. Kristdemokraterna delar regeringens uppfattning att det är viktigt att skydda homosexuella som alla andra medborgare mot våld och hets. Kristdemokraterna anser vidare att det är angeläget att avvägningen mellan å ena sidan religionsfriheten och yttrandefriheten och å andra sidan behovet av skydd för minoriteter görs med omsorg. Det måste vara möjligt att offentligt diskutera olika livsstilar eller livsåskådningar. Det är därför viktigt att inte genom lagstiftning träda religionsfriheten för när.

Avslutningsvis vill jag säga att man i stort sett kan stadga alla lagar, men att förändra attityder är nog svårt att stadga. Det är något som måste ske i människans inre och inte genom lagar.

Jag hoppas att vi kan få ett samhälle med respekt för människors alla olikheter.

Anf. 4 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Magda Ayoub om den senare delen av hennes anförande, nämligen om gränsdragning mellan religionsfrihet och lagstiftning mot diskriminering. Jag var osäker på vad hon menade. Skulle vi samtala om olika livsstilar? Men det är ingen som ifrågasätter det. Inte kan väl Kristdemokraterna rimligen mena att detta på något sätt skulle vara ett problem samtidigt som vi har en tydlig lagstiftning mot t.ex. homofobi och diskriminering på grund av sexuell läggning?

Anf. 5 MAGDA AYOUB (kd) replik:

Herr talman! Jag menar, Kalle Larsson, att det är väldigt viktigt att värna religionsfrihet och yttrandefrihet. Man kan inte med hjälp av lag förhindra att vissa religioner yttrar sig på något stötande sätt om homosexuella eller andra grupper. Jag tycker att man måste ha friheten att diskutera t.ex. Koranen. Man måste kunna öppet diskutera det utan att vi med lagstiftning ska förbjuda någons yttrandefrihet.

Anf. 6 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Ska jag då uppfatta Magda Ayoub så att – hon får rätta mig om jag har fel – det är okej att hetsa mot homosexuella så länge man säger att det är en del av ens religion, att det är helt okej att hetsa mot människor på grund av sexuell läggning så länge man säger att det är en viktig del av ens religionsutövande? Är det så jag ska uppfatta det? Vad är annars problemet med att ha en tydlig och klar lagstiftning, som faktiskt förhindrar hets mot människor på grund av sexuell läggning, och samtidigt ha en öppen diskussion om religions- och åsiktsfrihet? Jag förstår inte riktigt gränsdragningen. Vi gör ju inskränkningar i yttrandefriheten, exempelvis när det gäller hets mot folkgrupp i dag. Ställer Magda Ayoub och Kristdemokraterna upp på att den skulle utvidgas till att också gälla hets mot homosexuella eller hets mot människor på grund av sexuell läggning?

Anf. 7 MAGDA AYOUB (kd) replik:

Herr talman! Absolut inte, så menar jag inte alls och inte heller mitt parti. Däremot handlar religionsfriheten och yttrandefriheten för olika religioner inte om hets mot homosexuella. Det handlar om att kunna diskutera värdigt och med tanke på omsorgen om dessa personer. Absolut inte hets mot folkgrupper! Kalle Larsson missuppfattade mig. Religion ska kunna diskuteras med värdighet utan att man diskriminerar olika religioner. Jag vill verkligen understryka att det inte går att stadga lagar som förbjuder olika religioner att yttra sig enligt deras sätt att uttrycka sig.

Anf. 8 BIRGITTA CARLSSON (c):

Herr talman! Jag har en dröm, att alla människor ska mötas med respekt och få ett värdigt bemötande – en dröm att alla samhällen ska präglas av mångfald och respekt för enskilda individer, oavsett kön, ålder, etnisk tillhörighet, hudfärg, sexuell identitet och politisk eller religiös övertygelse.

Denna dröm är alltför ofta just en dröm därför att verkligheten för väldigt många ser annorlunda ut. Vi har ett samhälle där det förekommer rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering. Därför ska vi nu behandla regeringens skrivelse som finns i SfU:s betänkande 11, *En handlingsplan mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering*.

Alla människors lika värde och rättigheter är grunden för Centerpartiets politik, och målet för vårt samhälle är att alla individer ska ges utrymme att växa utifrån sin egen referensram, där variation och olikhet ses som en tillgång och inte som ett hinder.

Den globalisering och internationalisering som vi nu upplever gör att vi måste ta till vara samhällets mångfald för att få större utveckling och framgång. Att inte ta till vara mångfalden innebär stora förluster både för samhället och för enskilda individer.

Herr talman! Det är inte den lilla gruppens intolerans som är det stora hotet mot fred och demokrati, utan det stora hotet ligger i massans tystnad.

Vardagsintolerans kan yttra sig på många olika sätt, genom uttalanden om homosexuella, som aldrig skulle accepteras om det gällde andra människor, eller genom de invandrare som söker jobb efter jobb men aldrig får något svar på varför de inte får arbetet.

Alltför ofta kommer denna vardagsintolerans från människor som vi känner och umgås med. Därför händer det ofta att kränkande uttalanden och åsikter bagatelliseras. För att bekämpa nazism och rasism behövs återkommande och regelbundna insatser från det offentliga sida.

Avgörandet blir när människor är beredda att gå till konflikt för att hävda grundläggande mänskliga värden. Mycket återstår att göra till stöd och uppmuntran för alla dem som diskrimineras på grund av kön, ålder, etnisk tillhörighet, hudfärg, sexuell identitet, politisk eller religiös övertygelse.

Herr talman! Centerpartiet har tidigare föreslagit att vi ska ha en samlad diskrimineringslagstiftning. I skrivelsen redovisar regeringen att den avser att ge tilläggsdirektivet till den utredning som har till uppgift att utreda skydd mot diskriminering, N2001:01, att överväga frågan om en sammanslagning av några eller samtliga ombudsmän som är underställda regeringen.

Centerpartiet anser att ombudsmännen ska slås ihop till en gemensam myndighet. Det är viktigt att markera att en sammanslagning även bör omfatta jämställdhetsfrågorna.

Vidare anser vi att ombudsmännen ska underställas riksdagen i stället för, som i dag, regeringen. Om ombudsmännen underställdes riksdagen skulle deras roller kraftigt förstärkas och förtroendet för dem hos allmänheten skulle öka. Detta bör behandlas av den utredning som nu utreder en sammanslagning av ombudsmännen.

Herr talman! Centerpartiet anser vidare att samhället har ett ovillkorligt ansvar för att barn och unga skyddas från övergrepp och för att de får växa upp i en trygg, utvecklande och värdig miljö. Därför kan målet inte bara vara att minska mobbning, utan det måste vara att inte något barn eller någon ung människa ska utsättas för mobbning.

Vad som helst kan utlösa mobbning. Det kan vara utseende, klädstil, religion eller fel intressen. Det är viktigt att påpeka att det inte är den

som är mobbad som är avvikande, utan att det är den som mobbar. Skulden får aldrig läggas på den som mobbas. Här måste vuxenvärlden ta ett stort ansvar. Detta ansvar innebär att vi måste vara mycket lyhörda, ha ögonen öppna och reagera om vi ser något som vi upplever som fel.

Det kraftfullaste sättet att komma åt mobbning och våld är att omedelbart införa nolltolerans i skolorna. Att slippa mobbning måste vara en rättighet för varje ung människa.

Dessutom har rasförtryck, förföljelser av minoriteter, trakasserier och misshandel av homosexuella svårare att få fäste om barn och ungdomar vistas i miljöer fria från våld och nedlåtande sätt att tala.

Herr talman! Historiskt sett har arbetslinjens tillämpning inom svensk politik varit vägledande. Yrkesrollen eller den position som man har haft på sin arbetsplats har varit grunden för individers möjligheter att påverka sin egen vardag och därigenom även möjligheterna att förverkliga sitt livsprojekt.

En av de viktigaste åtgärderna för att minska segregeringen i samhället är att öka förutsättningarna för deltagande i arbetslivet. Detta kan ske genom att invandrade personer direkt vid mottagandet erhåller en arbetspraktik och i kombination med denna praktik ges möjlighet att studera svenska språket.

Stora grupper av invandrare fyller i dag funktionen som arbetskraftsreserv. Varken privata eller offentliga arbetsplatser uppfyller kraven på mångfald inom arbetslivet. Utanförskap i arbetslivet leder till ekonomiska och sociala problem och känsla av maktlöshet. Principen om lika behandling av alla individer och grupper i samhället måste vara ledande inom det arbetsmarknadspolitiska området.

Herr talman! I det här betänkandet finns också ett yrkande med från Centerpartiets integrationsmotion från allmänna motionstiden. Detta handlar om segregation mellan familjer i skilda stadsmiljöer, mellan rika och fattiga, mellan högutbildade och lågutbildade och mellan människor boende i stad och på landsbygd. Det är ett stort samhällsproblem oavsett om det har etnisk eller kulturell grund.

Delade städer och segregerade bostadsområden är ett stort demokratiskt, ekonomiskt och socialt problem. Det är en form av diskriminering om segregationen uppkommer därför att majoritetsbefolkningen har valt bort människor med lägre inkomster, annan etnisk eller kulturell bakgrund och om det får till följd att minoriteten ofrivilligt måste bosätta sig i ett visst område.

För att motverka segregation krävs att människor är medvetna om sina rättigheter och skyldigheter. Alla enskilda människor har ett ansvar, och det krävs statliga, kommunala och lokala insatser för att klara detta. Den grundläggande åtgärden för att komma till rätta med segregeringen är att på alla plan och i alla sammanhang motverka diskriminering.

Till sist, herr talman, står jag givetvis bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservationerna 3 och 27.

Anf. 9 JOHAN PEHRSON (fp):

Herr talman! Folkpartiet liberalerna har tagit del av en i huvudsak positiv handlingsplan. Jag vill rikta ett tack till statsrådet Sahlin för hennes personliga och starka engagemang i denna fråga.

Prot. 2000/01:93
6 april

*En nationell
handlingsplan mot
rasism, främlings-
fientlighet, homofobi
och diskriminering*

En kvinna med mörk hy nekas rätt till försäkringsersättning efter ett överfall, eftersom hon enligt försäkringsbolaget fick skylla sig själv om hon var ute på kvällen. Som mörkhyad måste man ju inse att man kan vara provocerande. En handikappad kille söker jobb som tidningsutdelare, men får inte chans att pröva på jobbet. Den som har ben som inte fungerar får tydligen inte visa vad hans eller hennes händer kan utföra. Statliga Vasakronan vägrade att hyra ut lokaler till romernas frikyrkliga församling. Vad kan vi då kräva av privata arbetsgivare eller hyresvärdar när diskriminering förekommer också inom det offentliga?

Sverige utvisar för närvarande asylsökande med homosexuell läggning till obehagliga regimer, med risk för att dessa personer går en livsfarlig framtid till mötes.

Ett annat exempel på diskriminering, mer institutionaliserad, är asylprocessen. Varför ska inte asylsökande ha möjlighet till rättslig prövning av sin sak i en rättssäker process i riktiga domstolar utan tvingas vända sig till Migrationsverket och den av alla ifrågasatta Utlänningsnämnden – av nästan alla, menar jag?

Häromdagen fick vi dessutom höra om en förhoppningsvis inte så frekvent men ändå existerande myndighetskultur på Migrationsverket: Att lura asylsökande i fällor så att polisen kan gripa dem och slänga ut dessa människor. Glädjande nog vill jag notera att jag har sett betydande civilkurage och ledarskap hos den ställföreträdande generaldirektören för Migrationsverket, som tydligt bett om ursäkt offentligt. Diskriminering förekommer således från såväl enskilda beslutsfattare som myndigheter, företag och organisationer. Ibland sker det medvetet men ganska ofta också omedvetet.

Idén om alla människors lika värde är en bärande tanke för liberalismen. Folkpartiet liberalerna kämpar för att förverkliga denna tanke i praktiken. Diskriminering och särbehandling av grupper som tillhör minoriteter, exempelvis invandrare, kan därför inte accepteras. Att slippa diskrimineras är en mänsklig rättighet.

Frågan är då hur skyddet mot diskriminering ska utformas. I en demokrati är det självklart att alla människor ska behandlas lika. Staten får inte genom lagar eller rättstillämpning missgynna medborgare eller andra människor på grund av exempelvis etnisk identitet. Det innebär att jag samtidigt också måste visa respekt för mångfalden. Likabehandling behöver ju inte betyda att det ska vara exakt lika för alla. Man kan ta det här med mångfald inom skolväsendet eller inom vård och omsorg som exempel. Människor är olika och har därför rätt att mötas med respekt för sin person.

Hur långt ska då förbudet mot att diskriminera sträcka sig? Vi menar att förbudet mot att diskriminera även måste gälla mellan arbetsgivare och anställda samt i rättsförhållandet mellan exempelvis privata företag och kunder. Ta det här med restauranger som uppenbart delar upp människor. Att de gör det beroende på om de är coola eller inte coola kan man väl leva med. Det drabbar alla lika. Men man delar också upp mellan mörkhyade och etniska svenskar. En enskild individ som faller offer för diskriminering måste alltid kunna få upprättelse i domstol.

Intoleransen och rasismen eller främlingsfientligheten är livsåskådningar som i kontrast till liberalismen tar avstånd från tanken om alla människors lika värde. Diskriminering kan förekomma med rasistiska

motiv men också utan några som helst onda avsikter, som jag sade. Medan diskriminering är en handling som kan förbjudas och motverkas genom sanktioner kan ideologiska avarter som dem jag var inne på inte bekämpas med hjälp av samma metoder. Det här har vi tidigare hört andra exempel på, och regeringen redovisar goda tankar om värdegrund i skolan, opinionsbildning etc.

En annan principiellt viktig fråga är om staten genom lagstiftning ska kunna ålägga offentliga organ och privata företag och organisationer att vid exempelvis anställningar och utnämningar särbehandla personer ur en viss förfördelad grupp för att kompensera denna som kollektiv. Detta kan ske på olika sätt. Ett sätt är att ställa olika krav på olika individer och grupper. Vi menar dock att den formen av positiv särbehandling riskerar att leda till en ny diskriminering eftersom inte alla människor då behandlas lika, vilket strider mot den liberala människosynen. Åtgärder av detta slag riskerar att öka spänningen mellan grupper i samhället som redan i dag är alldeles för segregerade. De skulle dessutom leda till orättvisa mellan grupper som kan vara diskriminerade på samma gång. Alltså motsätter sig Folkpartiet liberalerna kvotering av personer från minoriteter.

Den svenska rättsordningen vilar på principen om alla människors lika värde och allas likhet inför lagen. Enligt grundlagen får lagstiftningen inte innebära att någon medborgare missgynnas för att hon med hänsyn till sin hudfärg eller sitt etniska ursprung tillhör en minoritet. I dag regleras skyddet mot diskriminering civilrättsligt, och den viktigaste sanktionen är skadestånd. Här gäller fyra olika lagar beroende på om diskriminering sker på grund av etnisk tillhörighet, sexuell läggning, kön eller funktionshinder. Vår mångfald av ombudsmän bevakar att lagarna efterlevs.

Lagarna omfattar både direkt och indirekt diskriminering oavsett om det finns diskriminerande avsikt hos t.ex. arbetsgivare eller inte. Uppdelningen på olika lagar försvårar dock i onödan för arbetsgivare och andra att följa reglerna. Det gäller inte minst småföretagare med små resurser. Även den som vill komma till rätta med diskriminering möter därmed en väl komplicerad lagstiftning.

Utanför arbetslivet finns det förbud mot olaga diskriminering i brottsbalken. Enligt denna bestämmelse är det straffbart för en näringsidkare att i sin verksamhet diskriminera någon, på grund av hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller homosexuell läggning, genom att inte gå dem till mötes på de villkor som näringsidkaren tillämpar i förhållande till andra.

Bevissvårigheterna här är ju uppenbara. Jag var nyligen i kontakt med ett av Sveriges största försäkringsbolag för att diskutera att många restaurangägare, varav många är människor med invandrarbakgrund, inte kan få försäkringar. Det brinner så ofta, sägs det. Då diskuterar man det här med dem, och de säger att det är försäkringsmässiga grunder. Det brinner ofta. Vi måste ha höga premier eller tacka nej till kunden.

Så tar man en diskussion om detta. Det gäller naturligtvis även uraffärer, klockmakare, sådana som säljer dyra klockor. De är ofta s.k. etniska svenskar. De har i rättvisans namn – jag ska inte säga att det är glädjande – också svårt att få försäkringar. Så får man jobba vidare. Men att många människor uppfattar sig som diskriminerade kan jag förstå. Hur som helst

omfattar bestämmelserna i brottsbalken inte diskriminering på grund av kön eller handikapp. Det kan tyvärr uppfattas som att vi härifrån värderar olika former av särbehandling på olika sätt.

Herr talman! Jag ser att min talartid börjar ta slut. Folkpartiet har i sin motion redovisat en hel del av de åsikter och tankar som vi har och som vi vill föra fram.

Om jag får någon sekund till vill jag avslutningsvis bara säga att min kollega Kalle Larsson här kom med några fullständigt obegripliga och oförklarliga utfall – om man inte står helt fastkedjad i en gammalkommunistisk sörja. Han kopplar ihop högerextrema krafter med vanliga högerkrafter som tydligen är för marknadsekonomi. Han ställer marknadsvärde mot människovärde. Vårt nuvarande pensionssystem med fonder och sådant är tydligen något som då kränker människovärdet, för det bygger på marknadsvärdet.

Jag vore glad om Kalle Larson i en replik kunde utveckla sina synpunkter på andra högerkrafter och säga om dessa inkluderar några här i kammaren som arbetar för frihandel och marknadsekonomi.

Anf. 10 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att notera att mina anföranden och deras innehåll väljer jag och inte Johan Pehrson. Vi kan vid andra tillfällen föra en politisk diskussion om vad högerkrafterna betyder och om vilket problem det faktiskt innebär för människovärdet att vad som helst kan köpas och säljas för pengar, också människors arbete och människors liv.

Men min fråga rör en annan sak. Jag har i dagens betänkande noterat att Folkpartiet inte har några invändningar mot de satsningar som regeringen har för avsikt att genomföra som drar i opinionsbildande riktning när det gäller dessa frågor. Min ganska grunda kunskap – det må erkännas – om liberalismen säger mig ändå att liberalismen är en av de ideologier som vill stärka individens integritet just i fråga om att staten inte ska lägga sig i vad man ska tycka och tänka.

Min fråga till Johan Pehrson handlar därför om den här typen av åsiktskampanjer, som Folkpartiet dessutom vill utveckla till andra ideologier. Känner Johan Pehrson och Folkpartiet möjligen igen den typen av tänkande från några andra stater i världen, som i vanliga fall brukar kritiserats hårt av såväl Johan Pehrson som mig? Det gäller att man faktiskt lägger sig i vad människor ska tycka och tänka.

Anf. 11 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Herr talman! Självklart står det Kalle Larsson fritt att säga vad han vill, och det är jag väldigt tacksam för. Det är alldeles för många människor i den här världen som inte får yttra vad de vill, och de brukar i regel höra hemma i de delar av världen där man tillämpar ett system som kallas kommunism. Kalle Larsson brukar med stor kärlek säga att han själv tillhör kommunisterna. Det är en ideologi som har förtryckt människor under många år och som ändå har glömts bort. Många människor kan bli förförda över tanken på detta, som till en början ser ganska vackert ut men som i sin praktiska tillämpning överallt på denna jord alltid har lett till förtryck och elände. Människors stora tillkortakommanden där är ju absurda.

Jag tycker alltså att det finns poänger med att man arbetar aktivt med opinionsbildning inte bara mot avartsideologier som nazism etc. utan även på den andra s.k. kanten och framför allt i ett historiskt perspektiv. Därmed inte sagt att Kalle Larsson inte gör ett väldigt gott arbete i dag. Men han hämtar näring ur en historia som är allt annat än snövit.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till Folkpartiet liberallernas reservationer 10, 15 och 17.

Anf. 12 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Det vore förstås intressant om Johan Persson någon gång kunde ge kammaren och mig exempel på tillfällen eller uttalanden från min eller någon aktiv nu levande vänsterpartists sida där vi försvarar de brott mot mänskligheten som har begåtts i kommunismens namn. Den historien är något som åtminstone jag gärna och ofta kritiserar. Som parti har också Vänsterpartiet varit föregångare när det gäller att gräva i vårt eget förflutna och låta oberoende forskare reda ut vad partiet har haft för missgärningar tidigare. Och nu har vi tagit oss vidare i vår utveckling.

Frågan är ganska viktig, Johan Pehrson. Det paradoxala inträffar ju uppenbarligen att det är den vänster som ofta kritiserar av Folkpartiet för att vilja lägga sig i och tala om för människor vad de ska tycka och tänka som här försvarar människors rätt att själva bilda sig uppfattningar om dessa frågor. Johan Pehrson och Folkpartiet däremot sluter inte bara upp bakom regeringens opinionsbildande åsiktskampanjer, utan vill också utveckla dem till att omfatta ännu fler ideologier. Det märkvärdiga är att liberalismen här ställer sig på den sida som vill använda *staten* – och det är det som är det väsentliga – som instrument för att tala om för människor vad de ska tycka och tänka. Det är paradoxalt, men det är inte särskilt överraskande.

Anf. 13 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Herr talman! Staten har ett ansvar för utbildningsväsende osv. Det är jätteviktigt att vi har skolböcker som tar upp alla möjliga politiska dimensioner. Men när man drar de historiska rötterna är det viktigt att man får lära sig sanningen och veta vad som har hänt.

Kalle Larsson har säkert aldrig försvarat massmord – det hade varit häpnadsväckande. Däremot bekänner han sig till en ideologi som i sin praktiska tillämpning nästan alltid har lett till massmord. Det är enastående att Kalle Larsson inte kan dra en annan slutsats av detta.

Anf. 14 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Herr talman! Kära åhörare! Kammarkamrater! Statsrådet – som jag är så glad är här!

Vi välkomnar den här handlingsplanen. Här finns idéer som Miljöpartiet de gröna har drivit länge. Det gäller t.ex. frågan om att utreda möjligheten att samordna lagstiftningen mot diskriminering i arbetslivet och att utöka den till fler samhällsområden. På många punkter vill vi gå längre än regeringen, och i vissa ståndpunkter skiljer vi oss åt.

Integrationspolitiken borde genomsyra alla departement och myndigheter. Ett särskilt verk kanske kan motverka det syftet. Organisatoriskt har integrationsenheten inom regeringen flyttats från Kulturdepartement

till Näringsdepartementet. Men integration är varken bara en kulturfråga eller en arbetsmarknadsfråga.

Flera organisationer som arbetar mot främlingsfientlighet har påpekat att regeringens satsningar på området haft kortsiktig karaktär. Resurser har tilldelats olika projekt, och man har saknat permanenta strukturer som kan möjliggöra ett långsiktigt arbete.

Diskriminering behöver inte ha sin grund i främlingsfientlighet eller homofobi, utan kan också bero på okunskap och fördomar. Många människor diskriminerar omedvetet. Ofta beter vi oss slentrianmässigt och utan att reflektera. Arbetet mot denna dolda och vardagsmässiga främlingsfientlighet måste också prioriteras. Det är den formen av diskriminering som är grogrund för den öppna och synliga främlingsfientligheten.

1996 lämnade Miljöpartiet in en motion om att utmönstra ordet ras från den svenska lagstiftningen eftersom det inte finns något vetenskapligt stöd för att dela upp människor i raser. Riksdagen antog motionen, och en utredning kommer med förslag på hur detta kan göras. Vi vill att det arbetet fortskrider och påskyndas.

När jag läste motionen i samband med skrivelsen kom jag att tänka på en händelse i början av 1960-talet. Jag var lågstadielärare i Stockholm då. I en bok i samhällskunskap – det hette inte så då, men det var det som det handlade om – fanns det en sida där det stod: Jordens befolkning delas in i fyra raser; den vita, den svarta, den gula och den röda. Jag var alldeles nyutexaminerad, så det var väl med lite darrande hand som jag lät barnen stryka ett stort streck över den sidan. Sedan berättade jag om hur tokigt detta var, och att man inte kunde dela in folk på det här sättet. Då skulle man lika gärna ha kunnat tala om långa, korta eller vad som helst. Jag hoppas och undrar om detta var något som satte i gång några tankar hos de här barnen, som i dag är i 50-årsåldern.

Nu vill jag komplettera med lite mer konkreta förslag. Det är därför jag skriver motioner – jag tycker om att vara konkret. Jag skiljer nu inte på skrivelsen och handlingsplanen, utan tar dem i ett.

Enligt regeringen är det Högskoleverket som ska utöva tillsyn över huruvida högskolorna och universiteten lever upp till diskrimineringslagarna. Studenternas rättsskydd kommer inte att kunna stärkas på så vis. Vi skulle önska att tillsynen i stället utövades av en mer självständig instans – kanske med liknande ställning som en ombudsman har.

Jag ska också nämna något om polisen. Det måste finnas fler kreativa förslag för att motverka diskriminering på polisområdet än att rekrytera personer med invandrarbakgrund till polisutbildningen. Alla människor bär på fördomar, även personer med invandrarbakgrund. Man kan därför inte anta att en person med invandrarbakgrund inte är fördomsfull på ett främlingsfientligt och diskriminerande sätt. Polisen borde satsa ordentligt på utbildning, och på att motverka den mobbning som förekommer inom Polishögskolan. Man bör även ha återkommande diskussionsmöten där teman som människors lika värde tas upp. Rekryteringen av poliser måste utgå från ett säkert system där personer med bakgrund i främlingsfientliga sammanhang och organisationer finns med.

Vaktbolagen har under de senaste åren växt enormt. Enskilda som har anmält ordningsvakter för övergrepp har många gånger hamnat i underläge i rättsprocessen. Vakterna gör ofta en motanmälan. Kanske skulle man också här ha en oberoende instans för att granska anmälningar mot

ordningsvakter. Framför allt borde man se till att vakternas utbildning i konflikthantering blir bättre.

Statliga myndigheter ska sedan förra året upprätta handlingsplaner för att främja etnisk mångfald på arbetsplatsen samt motverka alla former av diskriminering. Tyvärr framgår det inte i handlingsplanen hur detta arbete ska följas upp och utvärderas. I likhet med vad som gäller för jämställdhetsplaner bör arbetsplatser med fler än tio anställda ta fram mångfaldsplaner. Det kravet bör införas i lagen.

Så har vi skolan. Ett av de viktigaste målen i skolan är att förankra grundläggande demokratiska värderingar om människors lika värde. Men skolan fokuserar ofta mer på läroplanens konkreta mål, som t.ex. ämneskunskaperna, än på de övergripande. Anledningen är att det är svårt att konkret arbeta med demokratifrågor. Projekten om värdegrunden, som Utbildningsdepartementet drivit, har just visat den svårigheten. Diskussionerna blev abstrakta, och värdeförankringen hos eleverna misslyckades. De lärare som är ansvariga för värdegrundsprojektet i sina skolor måste få resurser och tid för att fullfölja sitt uppdrag.

Regeringen föreslår att man ska utreda möjligheterna till en generell lagstiftning mot diskriminering som omfattar alla eller flertalet diskrimineringsgrunder och samhällsområden. Vår ståndpunkt är att en samordning kommer att effektivisera tillämpningen av diskrimineringslagstiftningen och vi vill att ämnet ska påskyndas. Miljöpartiet har redan tagit ställning till att hets mot homosexuella ska kriminaliseras. Vi tycker att det är sorgligt att det ännu inte har införts i lagstiftningen.

Regeringen bör uttala att antidiskrimineringsklausuler inte utgör handelshinder. Vi anser att om Sverige har ratificerat FN:s konventioner mot diskriminering, kan man inte i efterhand säga att ett aktivt arbete mot diskriminering är handelshinder. Det tycker vi att regeringen explicit ska uttala inför FN:s världskonferens mot rasism i Sydafrika i höst.

Jag har med tanke på vår tidigare motion om att utmönstra ordet ras medvetet försökt att undvika använda ordet rasism. Jag vet inte om jag har lyckats, men jag tror det.

Sist vill jag tala om att jag står bakom samtliga mina reservationer. Men för tids vinnande yrkar jag bifall till endast reservation 8 under punkt 7 och reservation 22 under punkt 14.

Anf. 15 ANITA JÖNSSON (s):

Herr talman! Jag ska nu på tio minuter försöka beskriva vad som görs och vilka ytterligare strategier som ska antas för att motverka rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering inom så gott som alla politikområden. Det är förstås en omöjlig uppgift, och därför får jag begränsa mig till några områden.

Det finns en tro i dag bland ungdomar om att det går att påverka samhället. Det är inte förvånande utan snarare ett glädjande konstaterande. Även om denna tro givetvis kunde få vara ännu starkare finns den, och den är äkta. Mer än hälften av alla svenska ungdomar tror att de kan påverka samhället. Det här visar den undersökning bland mer än 7 000 gymnasieelever som Aftonbladet presenterade häromdagen. Man konstaterar att det finns ett ökande samhällsengagemang hos ungdomar i dag och att det är de stora frågorna som inbjuder till engagemang och till vilja att vara med och förändra. Det bådar gott. Att nästan alla ungdomar,

Prot. 2000/01:93
6 april

*En nationell
handlingsplan mot
rasism, främlings-
fientlighet, homofobi
och diskriminering*

78 % i Aftonbladets undersökning, någon gång skriver på en namnsamling visar att det finns en tro på att man själv genom egen aktiv handling kan vara med och påverka i det stora.

Hälften av tjejerna i undersökningen och 40 % av killarna kan tänka sig att gå med i ett politiskt parti. När allt kommer omkring är det kanske inte så illa ställt med det politiska intresset. I den allmänna debatten och genom presentationer av olika undersökningar framställs alltsomoftast ungdomar som varande helt icke-politiska varelser. Men den bilden är något förenklad, eftersom vi samtidigt vet att många ungdomar i dag engagerar sig djupt i olika frågor, inte minst för frågor som handlar om global rättvisa och internationell solidaritet mot diskriminering och för mänskliga rättigheter. Det är ungdomar som går samman och arrangerar fackeltåg och demonstrationer mot rasism och främlingsfientlighet. Visst finns det ett engagemang. Vad som gäller är att ta vara på engagemanget och visa att det lönar sig att utöva sitt medborgerliga inflytande.

Andra uppgifter i tidningen torde kanske oroa mer, t.ex. att 17 % av pojkarna kan tänka sig att bruka våld i politiskt syfte. Var fjärde kille i Skövde kommun tycker att svenskar är bättre än invandrare. Det finns främlingsfientlighet bland ungdomar ofta baserad på okunskap och främlingskap.

En kille vid namn Jimmy säger så här i artikeln: "Förut såg man dem bara som bråkar på stan. I dag har man lärt känna invandrare och därför fått en helt annan syn." En annan kille uttrycker sig så här: "Det är väldigt viktigt att samhället pratar om integration. Man måste ha tålamod att förändra." Det är ord som har bäring på debatten i dag.

Utan medborgare, ingen demokrati. Utan delaktiga medborgare, ingen levande demokrati. Känslan av delaktighet eller brist på delaktighet styrs i hög grad av de erfarenheter vi har av att få utöva vårt inflytande. Vi vet att vanmakt och utanförskap hänger samman med företeelser som mobbning, våld, brottslighet och drogmissbruk – inte minst hos ungdomar.

Genom att arbeta för ett stärkande av delaktigheten hos människor, och framför allt från början hos barn och unga, minskar risken för att mobbning, våld, rasism och diskriminering gror och får fotfäste. Genom delaktighet skapas mening och sammanhang i tillvaron. Mening och sammanhang skapar trygga människor.

Precis som regeringen ger uttryck för i skrivelsen har rasismen i Sverige, liksom i många andra länder, under senare år uppträtt i mer aggressiva och i klart uttalade former. Det handlar inte sällan om mycket allvarliga våldshandlingar och trakasserier med förtecken som är rasistiska, antisemitiska eller homofobiska. Det är en utveckling som vi naturligtvis inte stillatigande accepterar utan hela tiden måste motverka genom olika insatser på flera områden och på olika nivåer.

Mot denna bakgrund är det mycket tillfredsställande att vi med hjälp av regeringens skrivelse har fått en samlad bild av vilka åtgärder som regeringen har vidtagit mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och sexuell läggning. Men det är inte nog. Regeringen presenterar därför också en nationell handlingsplan för det fortsatta arbetet. Det är nödvändigt att ta ett samlat grepp om den och ge den en mera strukturerad form för att få långsiktighet och kontinuitet. Handlingsplanen innehåller ett antal nya konkreta

initiativ, och den identifierar ett antal problem som måste åtgärdas i det fortsatta arbetet.

I de debatter och diskussioner som i dag pågår för att motverka diskriminering uppfattar jag att de sju riksdagspartierna är relativt eniga om vikten av en stark mobilisering för att möta de krafter som uppviglar, använder våld och på olika sätt visar sin intolerans mot oliktänkande. En nationell handlingsplan som handlar om hur vi ska arbeta mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering borde enhälligt antas i kammaren. Så verkar dock inte vara fallet i dag. Det visar de 31 reservationer som finns i betänkandet. På ett sätt kan det faktiskt tyckas beklagligt och på gränsen till anmärkningsvärt att vi i riksdagen inte helt enade kan stå bakom skrivelsen. Men de flesta reservationerna slår in öppna dörrar eftersom de tar upp frågor som redan är i fokus på ett eller annat sätt. Dessutom betonas i skrivelsen att handlingsplanen inte är en slutlig produkt utan en process som rullar vidare och utvecklas utifrån de behov och åtgärder som framtiden kan komma att kräva av oss på olika nivåer.

Det är viktigt att betona att det är den allmänna politiken som utgör grunden för det nationella arbetet mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering. Skolan har här en unik möjlighet att hos barn och ungdomar skapa förståelse för demokratins villkor och respekten för medmänniskorna. Att ytterligare utveckla skolans arbete med värdegrundsfrågorna är därför en prioriterad uppgift i det fortsatta arbetet.

Här finns en reservation från Moderaterna och Kristdemokraterna som jag vill kommentera. I Kristdemokraternas motion finns bl.a. ett yrkande om att värdegrunden ska kopplas till ett etiskt synsätt som bygger på den kristna traditionen. Lika lite som man kan påtvinga en annan människa en politisk uppfattning som den inte har, lika lite bör Sveriges riksdag påtvinga människor en viss trosuppfattnings tradition. Förvisso är en stor del av invånarna i Sverige på ett eller annat sätt påverkade eller präglade av de traditioner som finns och utövas här – bland dem också den kristna traditionen. Det är en sak. Men det är en helt annan sak att en gång för alla slå fast att vårt etiska synsätt ska bygga just på den kristna traditionen. Även om motionärerna säkert inte har för avsikt att vilja inskränka religionsfriheten, ligger det ändå nära till hands att missuppfatta Kristdemokraternas motionsyrkande.

En reservation från Kristdemokraterna och Centern talar om nollvision vid arbete mot mobbning.

Låt mig slå fast: Mobbning m.m. ska inte tillåtas i skolan. Det är det som gäller i dag helt enligt skollag och läroplaner. Där står: "Ingen skall i skolan utsättas för mobbning. Tendenser till trakasserier skall aktivt bekämpas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser." Alla skolor ska upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera sitt handlingsprogram mot kränkande behandling. I höst genomförs också en nationell kampanj mot mobbning. Kampanjen har till syfte att människor ska få verktyg för att se och upptäcka och för att kunna handskas med mobbning.

Som framgår av skrivelsen finns i dag en förhållandevis heltäckande lagstiftning. Men det finns områden som behöver ses över. Det gäller inte minst diskrimineringslagstiftning på andra samhällsområden än arbetslivet.

Prot. 2000/01:93
6 april

*En nationell
handlingsplan mot
rasism, främlings-
fientlighet, homofobi
och diskriminering*

Därför är det bra att regeringen ger ett uppdrag att utreda möjligheterna till en generell lagstiftning mot diskriminering som omfattar alla eller flertalet diskrimineringsgrunder och samhällsområden. Utredningsområdet ska även omfatta frågan om olika ombudsmäns uppgifter och ansvarsområden och eventuellt sammanslagning av några eller samtliga ombudsmän.

I några reservationer lyfts frågor kring diskriminering i arbetslivet fram. Som jag tidigare sade är den allmänna politiken grunden i arbetet med att motverka intolerans i alla dess former. Det är därför glädjande att kunna konstatera att vi fått ned massarbetslösheten. Arbetsförmedlingen är ansiktet i genomförandet av arbetsmarknadspolitiken. Det har från och till kommit kritik om bemötande från myndighetens sida när det gäller kontakter med de som har utländsk bakgrund. Regeringen har tagit detta på stort allvar, och AMS får därför under våren 2001 ett särskilt uppdrag om bl.a. utbildningsinsatser riktade mot arbetsförmedlare och annan personal.

Vänsterpartiet invänder mot de informationssatsningar som föreslås och menar bl.a. att det inte är en angelägen uppgift för staten att bistå med riktade bidrag. Staten har ett myndighetsansvar och därför finns klara avgränsningar vad gäller den delen. Att för övrigt ägna debatten åt att försöka sätta staket mellan statens uppgifter och olika organisationers roll tycker jag inte är ett vare sig meningsfullt eller fruktsamt angreppssätt. De här frågorna är för oss alla angelägna. Jag tror vidare att det faktiskt är meningsfullt med olika informationssatsningar. Vem som distribuerar dem är knappast väsentligt. Det viktiga är att det sker åtgärder på olika nivåer där staten visar sitt medansvar för att det också sker insatser lokalt i kommuner och genom organisationer, grupper, nätverk och enskilda. Viktigt nu är att se till att arbetet kan dras i gång på allvar. Helheten är betydelsefull. Det är viktigt att broar kan byggas och att samordning sker mellan olika aktörer för att förebygga och motverka diskriminering, främlingsfientlighet och rasism. Alla har ett ansvar.

Herr talman! Många kommuner, skolor, fackföreningar och andra som vill arbeta mot rasism och främlingsfientlighet har uttryckt ett behov av en instans dit de kan vända sig för att få kunskap, råd och stöd. Framför allt är det viktigt att människor som utsätts för rasistiska och diskriminerande handlingar får det stöd de har rätt till.

För att kunna överblicka vad som sker och för att kunna använda alla de goda idéerna runtom i landet har Integrationsverket fått i uppgift att bygga upp en nationell kunskapsbank om arbetet mot rasism, främlingsfientlighet och etnisk diskriminering och dessutom finna former för att sprida och på annat sätt göra den samlade kunskapen tillgänglig.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i socialförsäkringsutskottets betänkande 11 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 16 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag kan väl först meddela att jag har för avsikt att återkomma till frågan om informationssatsningar i ett replikskifte med statsrådet Sahlin senare.

När det gäller det anförande som Anita Jönsson höll vill jag snarare ställa frågor rörande kopplingen till migrationspolitiken. Det är ju precis som Anita Jönsson själv säger många människor, inte minst ungdomar,

som engagerar sig i politiska frågor i dag och ordnar demonstrationer och manifestationer för alla människors lika värde. Jag har talat vid två sådana de senaste två veckorna.

För en dryg vecka sedan gällde det att försöka få till stånd någon form av beslut så att de som nu i dagarna utvisas till Kosovo får möjlighet att stanna eller möjlighet till en verkligt individuell prövning.

I onsdags deltog jag i en demonstration som afghanska flyktingar arrangerade för att visa sin särskilda situation.

I båda de här två fallen handlar det om handläggningstider som är oerhört långa. Det handlar om bemötande från myndigheter som är slentrianmässigt och generaliserande. Enligt min uppfattning sänder det helt andra signaler än den solidaritet och humanitet som i utskottsbetänkandet nämns som det som ska prägla den svenska asyl- och migrationspolitiken.

Min fråga till Anita Jönsson är: Menar Anita Jönsson på fullt allvar att just behandlandet av afghanska flyktingar och behandlandet av de människor som i dagarna utvisas till Kosovo är goda exempel på en sådan generös och human flyktingpolitik som Anita Jönsson och socialdemokraterna vill ska föras i Sveriges land?

Anf. 17 ANITA JÖNSSON (s) replik:

Herr talman! När regeringen presenterade sin skrivelse och handlingsplan hade vi en diskussion om vilka områden som skulle ingå i skrivelsen. Det är klart och tydligt sagt i skrivelsen att den allmänna samhällsutvecklingen och därmed också migrationspolitiken naturligtvis har betydelse för det förhållningssätt vi har mot varandra. Men den här handlingsplanen behandlar icke migrationspolitiken.

Vi har, Kalle Larsson, anledning att återkomma till migrationspolitiken vid ett annat tillfälle. Det är tyvärr inte många gånger vi har haft möjlighet att diskutera de frågor som den här skrivelsen tar upp. Jag tycker att det är olyckligt att man väljer att ta upp frågor som vi har valt att ta en annan gång.

Jag vill dock med anledning av Kalle Larssons anförande säga att jag tycker att det är otroligt viktigt att vi får med sanning från den här talarstolen. Kalle Larsson uttryckte i sitt anförande att människor i det här landet inte får sina asylärenden prövade individuellt. Vi har en lagstiftning där varje människa som söker asyl har rätt att få den prövad individuellt av Migrationsverket. Är man inte nöjd med det kan man överklaga till Utlänningsnämnden. Tillkommer det andra omständigheter har man möjlighet att ytterligare lämna in en ny asylansökan.

Alltså: Alla människor som söker asyl får en individuell prövning. Jag tycker att det är olyckligt när Kalle Larsson talar om något annat från talarstolen.

Anf. 18 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Frågan om vem som får med sanning och osanning ska jag inte ge mig vidare in på.

Däremot kan jag, efter att ha tagit del av ett relativt stort antal ärenden, notera att det finns en generalisering i de bedömningar som i dag görs från Migrationsverkets och Utlänningsnämndens sida. Vi är inte få bland partierna som har uppmärksammat detta. Tvärtom är det många

Prot. 2000/01:93
6 april

*En nationell
handlingsplan mot
rasism, främlings-
fientlighet, homofobi
och diskriminering*

som ser det här på samma sätt. Det är många som inser att det klart och tydligt är så att vid ett flertal tillfällen har man trots goda humanitära skäl, trots verkliga flyktingskäl ändå avvisats från det här landet. Det har skett därför att man helt enkelt inte har fått en, som jag uttrycker det, verkligt individuell prövning.

Jag ifrågasätter självfallet inte att man har gjort utredningar i varje särskilt fall. Men prövningen har inte varit individuell, och det är det väsentliga. Det är generaliserande omdömen och domar som innebär att man skickas i väg utan att man har fått bevisa sina verkliga flyktingskäl. Det är många partier eniga om i en grundläggande kritik mot svensk flyktingpolitik.

Eftersom det i det här betänkandet anges att det finns en koppling mellan denna flyktingpolitik och frågan om diskriminering, främlingsfientlighet och rasism tycker jag att det i allt väsentligt också hör hemma i den här debatten.

Ett annat exempel, för att lyfta fram det också, handlar om när regeringen i skrivelsen säger att man ska initiera ett arbete för att förebygga och motverka diskriminering av romer samtidigt som romer får besked från Invandrarmyndigheten att man inte ska kunna söka skydd och fristad i Sverige.

Visst finns det brister i logiken mellan dessa slutsatser, och problemet blir att man talar med dubbla tungor. Det gäller inte från min och från Vänsterpartiets sida och inte heller från de partier som kritiserar hårdnande svensk flyktingpolitik utan från de två partier, Socialdemokraterna och Moderaterna, som i dag i allt väsentligt står för denna hårdnande flyktingpolitik.

Anf. 19 ANITA JÖNSSON (s) replik:

Herr talman! Kalle Larsson tar upp en viktig fråga, nämligen myndigheternas roll när det gäller att motverka rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering. Det är viktigt att de olika myndigheterna utbildar sin personal för att kunna bemöta människor på rätt sätt. Det är viktigt att de har personal som kan lagstiftningen.

Jag förutsätter att man i de olika organisationerna ser att det finns saker att göra för att bli bättre och att man från myndigheternas sida tar ett sådant ansvar.

Jag vill dock återigen kommentera det sätt på vilket vi talar om den asylsökandes rätt. Kalle Larsson ger en bild av att vår lagstiftning leder till att människors asylrätt provas utifrån att de tillhör en speciell grupp. Så är det ju inte. Varje person blir prövad utifrån den specifika situation som föreligger, och man ser till den enskildes behov av skydd eller till de humanitära skäl som kan finnas för just den personen.

Jag tycker att handlingsplanen på ett klart och tydligt sätt visar på olika möjligheter att stärka myndigheterna genom satsningar på utbildning och andra åtgärder.

Anf. 20 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Herr talman! Anita Jönsson säger att det är sorgligt att det är så många reservationer. Jag tycker att det är sorgligt att betrakta reservationer enbart som fientliga eller som meningslösa därför att de bara slår in öppna dörrar.

Man skulle kunna vända det så här: Betrakta åtminstone ibland motioner och förslag som bidrag till propositioner och skrivelser! Vad jag försökt göra i min motion är, som jag sade i mitt anförande, att så långt som möjligt konkretisera när jag sett att regeringen har varit alltför svävande. Man kan kanske ibland också komma med nya små korn, som egentligen tacksamt borde plockas upp i stället för att hårt avvisas.

Anf. 21 ANITA JÖNSSON (s) replik:

Herr talman! När jag tycker att det ligger en styrka i att vara överens menar jag inte att vi inte har olika uppfattningar i andra frågor. Som jag sade spänner handlingsplanen över många politikområden, och jag vet att vi har olika uppfattningar om hur vi ska nå fram till olika mål.

Just när det gäller den här frågan tycker jag dock att det kan ligga ett grundläggande värde för samhället i ett gemensamt förhållningssätt som visar att det här är något av det viktigaste för att vi ska få ett bra samhälle även i framtiden. Det gäller för oss att stå eniga i kampen mot våld och rasistiska handlingar och mot den diskriminering som finns i samhället i dag. Det var därför som jag uttryckte mig på detta sätt.

Anf. 22 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Herr talman! Det var just därför att det gäller den här frågan som jag gjorde min replik. Vi står eniga om att vi ska göra någonting mot främlingsfientlighet, men det handlar också om tolerans. Just i det här ämnet, som handlar så mycket om tolerans, känns det lite konstigt att vi lite blir knäppta på näsan för att vi är så dumma att vi väcker motioner.

Anf. 23 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Herr talman! Också jag vill ta upp svårigheten med att motionera på en skrivelse. Jag sade i mitt inledningsanförande att jag egentligen inte har något att invända mot vad som står där. Det är en bra beskrivning av nuläget och en bra analys av vad som har gjorts. Det är också en intressväckande och säkerligen på många sätt riktig ansats för framtiden. Jag och vi har ingen anledning att motionera emot den skrivelse som Mona Sahlin har producerat. Den dag när det kommer skarpa lagförslag har vi kanske någon annan lösning att anvisa, men så är det inte nu, utan vi delar naturligtvis huvudsakligen värderingarna och det som framhålls. Jag har lyft fram några saker som jag tidigare har redogjort för.

Att motionera på skrivelser börjar bli lite svårt, och det märks också i immigrationsskrivelser och sådant. Man tar där chansen att göra utspel av alla möjliga olika slag. Jag lyssnade med stor förundran på tidigare inlägg här där vissa personer tror att de har kompetens och kunskap att vara något slags överprövningsinstans till Utlänningsnämnden, men det är en sak för sig.

Jag skulle ändå vilja nämna att vi har ställt oss bakom kristdemokraternas reservation om värdegrunden. Vi har inga som helst problem med att lyfta fram de kristna värderingarna, i likhet med de liberala värderingar som är omnämnda i mitt anförande. Den kristna människosynen har en koppling till den människosyn och de värderingar som man för närvarande har i västerlandet.

Anf. 24 ANITA JÖNSSON (s) replik:

Herr talman! När det gäller den formella behandlingen av skrivelsen kan jag förstå att det ibland kan vara svårt, eftersom det bara handlar om att beskriva en situation. Vi återkommer med alla de här frågorna i egentligen alla utskott i framtiden. Det som kan vara intressant är den handlingsplan som ska bli återkommande, eftersom den är ett led i en process. Vi kan då kanske få en större politisk diskussion.

När det sedan gäller värdegrunden i skolan är det viktigt vilken ansats man gör. Värdegrundsarbetet ska sätta fokus på ett demokratiskt och humanistiskt förhållningssätt beroende av sociala relationer, ömsesidighet och samtal av sådant slag som man kan ha i skolan. Därför är det fortsatta arbetet viktigt. Regeringen satsar under det här året 12 miljoner kronor på tre värdegrundscentrar, ett i Umeå, ett i Göteborg och ett vid Ersta Sköndal. Vi får väl anledning att fortsätta den diskussionen.

Anf. 25 MAGDA AYOUB (kd) replik:

Herr talman! Jag var förvånad över vad Anita Jönsson sade om värdegrunden och kristna värderingar. Jag trodde att alla riksdagsledamöter som lagstiftare har förstått att våra lagar faktiskt bygger på de kristna värderingarna. Också vårt kulturarv bygger på de kristna värderingarna. Vad är det som stöter Anita Jönsson och gör att hon inte alls tycker att det är lämpligt att man ska skriva in kristna värderingar? Kristdemokraternas politik bygger på de kristna värderingarna. Jag vill att Anita Jönsson förklarar vad hon menar.

Anf. 26 ANITA JÖNSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tyckte att jag uttryckte mig klart och tydligt. Naturligtvis bygger de traditioner och den kultur som finns i dag i Sverige väldigt mycket på de kristna värderingarna, men man kan även inom andra religioner ha sådana värderingar och ett etiskt sätt att se på hur människor ska vara mot varandra. Också inom islam har man etiska värdegrunder och etiska ställningstaganden.

Att uttrycka att det är en speciell religion som vår etiska syn ska bygga på i dagens samhälle visar inte på den mångfald och tolerans som vi starkt och tydligt talar om i denna kammare.

Anf. 27 MAGDA AYOUB (kd) replik:

Herr talman! Jag tror inte att Anita Jönsson har förstått att det som är gemensamt för de tre största religionerna – kristendom, islam och judendom – är precis det man talar om.

Hör man med någon som är muslim eller jude anser de att om man står fast vid sina traditioner här i Sverige och sin religion har man mycket större tolerans och respekt för andra religioner. Därmed har vi inte sagt att man stöter bort andra religioner. Tvärtom. Vi öppnar vägen för andra religioner.

Många av de människor som kommer hit har väldigt svårt att förstå dem som inte tror på något alls. Det är väldigt viktigt att understryka att religionsfrihet finns och att alla lagar bygger på de kristna traditionerna. Jag vet inte varför det skrämmar många politiker att använda ordet kristendomen. Det är grunden till allting. Jag har fortfarande väldigt svårt att förstå Anita Jönsson.

Anf. 28 ANITA JÖNSSON (s) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att vi har olika sätt att se på hur vi på ett bra sätt ska stärka alla människors förståelse för den värdegrund som samhället ska bygga på.

Religionen har naturligtvis i många sammanhang en stor betydelse. Jag tycker också att det är viktigt att lyfta fram att vi har religionsfrihet. I religionsfriheten ligger också att man inte behöver ha någon tro på någon speciell religion men ändå kan ha en stark förankring i att det är viktigt att ha gemensamma värdegrunder.

Om lagstiftaren i ett dokument uttrycker sig om en särskild religion har man på något sätt ändå inte tagit till sig det som händer i samhället i dag med den mångfald som finns för att bygga vidare på värdegrunden.

Anf. 29 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Efter Anita Jönssons debatt med många här håller jag mig lite mer principiellt till några frågeställningar som jag tycker är viktiga att lyfta fram. Jag vill också föra ett resonemang om hur vi ännu tydligare går vidare från det som nu diskuteras, nämligen handlingsplanen.

Jag vill börja med att säga det som jag tror alla här i kammaren verkligen delar. Jag menar att det inte finns någon viktigare fråga i ett demokratiskt samhälle än den som vi nu diskuterar. Inte någon. Kampen mot rasismen, främlingsfientligheten, homofobin och diskrimineringen avgör i sig om demokratin är ett system för att skydda en given maktstruktur, en given norm, eller om demokrati verkligen handlar om varje individs rätt att få leva okränt och fritt.

Vi måste röra oss bort från begreppet tolerera, dvs. att tolerera i stället för att respektera. Det är viktigt, och det har många varit inne på i dag. Visst har vi i Sverige kommit långt på många områden. Men precis som vi har fått många exempel på i dag och många dagar många år bakåt i tiden, och tyvärr nog också framåt, har vi problem. Vi har problem med rasismen, diskrimineringen och intoleransen.

Det är en av de viktigare delarna i handlingsplanen. De problem vi nu diskuterar är inte minoriteters problem. Det är inte en del i minoritetspolitiken. Det är en del i det som är hela samhällets ansvar och också en mer generell rättighets- och välfärdsfråga. Det berör alla. Alla har ett kön, inte bara kvinnor. Alla har en etnisk bakgrund, inte bara den som kommer från Grekland eller Spanien. Alla har en sexuell läggning, inte bara den som är homo- eller bisexuell. Alla dessa frågor är generella.

Handlingsplanen är ett led i att ännu tydligare försöka att göra strategin i kampen mot rasismen, främlingsfientligheten, homofobin och diskrimineringen till just denna stora fråga. Handlingsplanen försöker också att vara självkritisk. Den försöker visa hur viktigt det är att ständigt utvärdera de olika metoder och sätt som vi jobbar med mot rasismen.

Det handlar om att ständigt söka ny kunskap för att kunna vara lika effektiv i bekämpandet av rasismen som rasismens organisationer ibland är att finna nya metoder för att förtrycka individer. Det är också viktigt att vi ständigt vässar insatserna. Det gäller inte minst lagstiftningen. Kan vi komma längre? Kan vi vara tydligare?

Det har varit en bra diskussion ända sedan handlingsplanen presenterades. Det syntes också mycket tydligt här i riksdagen i dag. Vi har en

*En nationell
handlingsplan mot
rasism, främlings-
fientlighet, homofobi
och diskriminering*

stor samsyn. Det är inte om de grundläggande frågorna som vi behöver ha en diskussion. Däremot försöker vi att komma längre.

Jag ser fram emot att i många sammanhang, och inte minst tillsammans med många av partierna i riksdagen, kunna arbeta vidare med de områden som handlingsplanen anger. Jag vill nämna några av dem som jag tycker förtjänar uppmärksamhet och som många talare redan varit inne på här i dag.

Först och främst behövs en mer samlad lagstiftning och ombudsmannafunktion i kampen mot diskrimineringen. Det är ingen tvekan om att det underlättar såväl samhällets kamp mot diskrimineringen som individernas möjlighet att använda lagstiftningen, som Johan Pehrson var inne på, och företagens möjlighet att leva upp till lagstiftningen om vi söker en mer samlad lagstiftning och ombudsmannafunktion.

Det andra handlar om en tydligare lagstiftning också när det gäller hets mot homosexuella. Det är en frågeställning som ofta har varit och fortfarande ibland är osynliggjord i antirasismarbetet. Men den har sannoligen inte varit osynliggjord av rasisterna.

Därför är det viktigt att kampen för allas rätt till sin egen sexuella identitet och läggning blir starkare skyddad i lagstiftningen. Vi behöver ge en starkare roll åt antirasismrörelsen. Det gör vi inte för att staten inte skulle kunna eller ha ett ansvar att arbeta med åsikter. Det gör vi därför att det inte bara är statens, institutionernas och myndigheternas ansvar. Frivilligorganisationerna och vi som individer har en oerhört viktig roll. Den roll som antirasistorganisationerna har kan behöva stärkas och tydliggöras.

Vi behöver använda en mer strategisk politik när det gäller upphandling – t.ex. utskänkningstillstånd – för att kunna vässa arbetet med antidiskriminering och inte på något vis göra det lönsamt att uppträda diskriminerande som företag utan precis tvärtom.

Vi behöver en ännu mer uttalad politik till stöd för homo-, bi- och transsexuellas rättigheter. Det är en av de diskussioner som kommer att leva vidare efter handlingsplanen.

Vi behöver som många har varit inne på, och inte minst Magda Ayoub nu senast, en större kunskap hos t.ex. rättsväsende och lärare om rasismen och homofobin.

Vi behöver samfällt ge ett större mod och en större kunskap åt dem som känner sig diskriminerade att faktiskt våga, kunna och vilja anmäla när de känner sig utsatta och kränkta av någon.

Tyvärr är det väldigt mycket i dag som talar för att alla som känner sig diskriminerade inte vågar, vill, orkar eller kan föra sin sak vidare. Jag tror att det finns ett stort mörkertal i de diskrimineringssiffror som vi i dag kan se.

Därför behöver vi jobba ännu tydligare tillsammans med ombudsmannen mot etnisk diskriminering för att se hur vi kan sprida en större kunskap men också ett större mod hos dem som i dag är utsatta.

Jag måste få fråga Magda Ayoub om en sak. Hon förde in något i diskussionen som också finns i en av reservationerna. Kd säger där att ”man måste få offentligt diskutera olika livsstilar”. Det nämns i sammanhanget med homofobin.

Jag måste få fråga: Menar Kristdemokraterna att homo- eller bisexualitet är en livsstil? Som jag ser det är en människas sexuella identitet en

okränkbar del av en individs identitet, och man kan inte säga sig vara för en människas värde men mot hennes sexuella läggning. Jag skulle vilja få ett förtydligande om homo- och bisexualitet är en livsstil eller en del av en individs identitet.

Herr talman! Som en illustration till att den frågeställning vi nu diskuterar inte slutar med dagens debatt, och inte heller började, vill jag bara nämna några exempel på vad vi har kunnat läsa och ta till oss i medierna bara de senaste veckorna. Det är bara tre exempel, otäcka i sig men följda av många fler.

För det första känner sig var tredje svart i Stockholm diskriminerad av taxi. Det är en oerhört hög siffra, och det är oerhört anmärkningsvärt.

För det andra misshandlades en transvestit svårt i Karlskrona för bara några veckor sedan enbart beroende på hur han såg ut.

För det tredje dömdes två lesbiska unga kvinnor till döden i Somalia för bara några veckor sedan.

Både här hemma och internationellt måste vi ha en bättre vaksamhet i kampen mot rasismen. Den förutsätter kamp för demokrati, som ständigt måste vara pågående, såväl innanför våra gränser som i solidaritet med människor i andra delar av världen.

Anf. 30 MAGDA AYOUB (kd) replik:

Herr talman! Jag vill svara statsrådet Mona Sahlin och förtydliga vad vi menar i vår motion när det gäller just religionsfrihet och yttrandefrihet. Vi kan inte glömma bort att vissa religioner kanske inte öppet och klart står för alla värderingar som homosexuella har. Däremot hetsar man inte upp sig för det. Man har all respekt för människor i deras olikheter.

Vi menar därmed att man inte i yttrandefrihetens och religionsfrihetens namn i fortsättningen kan förbjuda vissa religioner att diskutera eller yttra sig på ett sätt som är nära deras religion. Det är det vi menar och ingenting annat.

Anf. 31 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag vill då bara betona att det finns två förhållningssätt, två synsätt eller två ingångar till det som Magda Ayoub nu diskuterar. Det ena är de religiösa rätt att diskutera och föra sina samtal om värderingar. Det andra är ju, som jag tycker att det är upp till kd att ständigt nämna – vilket jag kräver att kd gör – att en religiös trosuppfattning heller aldrig får tas som ursäkt för att förtrycka eller uttala sig ringaktande om en individs sexuella läggning.

Jag tror att det är viktigt att klargöra båda de delarna, så att vi alla sedan kan ägna oss åt att bekämpa det vi alla är upprörda över, dvs. förtryck av människors etniska ursprung eller sexuella läggning.

Anf. 32 MAGDA AYOUB (kd) replik:

Herr talman! Man ska naturligtvis inte förtrycka någon på grund av religion eller i religionens namn. Det menar vi inte heller.

I andra sammanhang får vi det att låta vackert när vi säger att vi har religionsfrihet och yttrandefrihet i Sverige. Men å andra sidan ska vi begränsa vissa delar. Jag vill att religionsfriheten ska finnas kvar, men å andra sidan ska vi skydda de minoriteter som hetsas. Jag står inte heller

för en religion som hetsar mot vissa grupper. Den biten vill jag verkligen klargöra.

Jag har en annan fråga till statsrådet när det gäller själva handlingsplanen. När vi pratar om alla de här frågorna i skolan, på arbetsplatsen osv. glömmer vi bort en väldigt viktig bit för att bygga upp vårt samhälle, och det är familjen. Det är egentligen där det börjar, med de små stegen, vid köksbordet just när man ska lära barnen att prata om allas lika värde. Jag saknar just familjens betydelse i handlingsplanen. Tänker statsrådet i fortsättningen lyfta upp den biten, att lägga fram konkreta förslag eller arbeta mot främlingsfientlighet och liknande?

Anf. 33 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Det är viktigt att kunna konstatera att vi har och ska fortsätta att ha religionsfrihet i Sverige – självklart. Men frihet för en grupp får aldrig tas till intäkt för att förtrycka eller uttala sig diskriminerande om vare sig en annan grupp eller individ. I den debatten tror jag att många kyrkliga samfund har anledning till självkritik.

Magda Ayoub frågar om familjen och ansvaret hemma vid köksbordet för att ta diskussionen om värdegrunder och skydd för varje individs rätt att vara olika, eller rättare sagt kampen mot vardagsrasismen. Den är oerhört viktig, och den vill jag betona. Det hjälper inte att driva det här arbetet enbart i lagstiftningen, utan varje individ, varje vuxen, måste se sitt ansvar, och självfallet också föräldrarnas ansvar för sina barn.

Jag vill rekommendera en bok som kommer snart om det hemska mordet i Klippan för en tid sedan. Där för man en väldigt intressant diskussion om vad många unga uppfattar att de vuxna tycker om svarta. Var har de fått sina åsikter från? Jo, det är påfallande ofta hemma eller i kön till kiosken, där vuxna kan vräka ur sig både det ena och det andra. Barn lyssnar, och barn observerar. Barn växer upp och handlar så småningom som vuxna. Det är de sambanden vi måste vara mer klara över än vad vi är i dag.

Anf. 34 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Det är utmärkt att vi efter den här diskussionen också kan gå vidare i samarbete för att stärka både lagstiftning och på många olika sätt opinionsbildning när det gäller de här angelägna och viktiga frågorna.

Jag vill ta chansen redan nu att utveckla lite av det resonemang som statsrådet Sahlin för när det gäller statens ansvar för åsiktsbildning. Statsrådet säger att staten har ett ansvar för att arbeta när det gäller åsikter, och det är vi överens om. Frågan är bara på vilket sätt man mest effektivt och mest principiellt riktigt tar det ansvaret.

Vi har den uppfattningen att skolan ska vara en plats där värdegrunden finns och sprids. Det är nämligen rimligt, eftersom det också är en allsidighet, en saklighet, en plats där man lär sig kritiskt tänkande och ifrågasättande, en plats för diskussion och samtal. Vi tycker också – och det tror jag att vi är eniga om i den här kammaren – att det ska ges förutsättningar för olika organisationer, invandrarorganisationer och antirasistiska organisationer, att bedriva sin verksamhet och sitt opinionsbildande arbete mot rasism och främlingsfientlighet.

När det gäller statens uppgift har jag tidigare ställt frågan, och jag vill göra det igen för att kanske den här gången få ett ännu tydligare svar: Anser statsrådet Sahlin att det är statens uppgift att driva opinionsbildande kampanjer i åsiktsfrågor?

Anf. 35 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag har ibland lite svårt att förstå den oerhörda uppmärksamhet som Kalle Larsson riktar mot just denna frågeställning. Jag tror ibland att det bara är en fråga om vad man menar att staten i så fall ska göra när det handlar om opinionsbildning. Jag tror att vi är överens om att staten har ett ansvar att t.ex. i lagstiftningen uttrycka en värdeåsiikt, som man via t.ex. lagstiftning vill förmedla till alla medborgare. Där är vi överens. Där ingår många av de frågor vi nu diskuterar.

Staten kan också ha ett ansvar via t.ex. regeringsledamöter och riksdagsledamöter för att stå mycket tydligt för en opinionsbildning i värdefrågor som demokrati och kamp mot rasismen.

Staten har också ett ansvar ibland för att driva det man då kallar koncentrerade informationsinsatser eller kampanjer. Det har vi sett exempel på, både bra och dåliga, genom åren. Det ska man diskutera betydligt mer om det är en effektiv väg.

Sedan har staten också ett ansvar för att hjälpa till i finansieringen av frivilligorganisationers åsiktsarbete och opinionsbildning. Det är där jag tror att vi kan och bör koncentrera mycket mer av diskussionerna mellan regeringen och samarbetspartierna. Hur kan ett sådant arbete se ut? Hur kan vi bygga upp en tydligare fristående forskning och ett mer fristående institut som arbetar med den rena åsiktsbildningen mot rasismen? Där kan statens roll i första hand vara den finansiella, men verksamheten bör ligga på någon annan.

Anf. 36 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Ett av skälen till att vi ägnar denna fråga stor uppmärksamhet är ju att vi i många andra frågor i den skrivelse som nu är framlagd är ganska överens. Vi har ett antal reservationer, men detta är en av de principiella frågor som vi ändå vill fortsätta att diskutera.

Skälet är också att vi – liksom statsrådet Sahlin, uppfattar jag det som – har sett dåliga exempel på statlig opinionsbildning, där man på ett pekfingeraktigt sätt har talat om för människor vad de ska tycka och tänka. Vi är främmande för den typen av opinionsbildning från statens sida och kan bara informera statsrådet om att vi gärna är samtalspartner när det gäller utformandet av denna typ av insatser. Vi är mycket skeptiska till att man ska försöka lära människor saker och ting. Vi tror i stället på att de själva ska få chansen att lära sig.

Här tror jag att vi egentligen är överens. Låt oss då också visa det genom att inte driva denna typ av frågor i enkla slagordsmässiga kampanjer av opinionsbildande karaktär från statens sida.

Anf. 37 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag tror att vi är överens, men Kalle Larsson och jag har hela tiden olika ingångar till denna frågeställning, som vi får diskutera vidare. Kan staten säga vad människor ska tycka och tänka? Det beror på vad som avses med det. I Sverige accepterar vi inte att någon människa

Prot. 2000/01:93
6 april

*En nationell
handlingsplan mot
rasism, främlings-
fientlighet, homofobi
och diskriminering*

vare sig tycker eller säger något ringaktande och diskriminerande om en annan individ beroende på sexuell läggning eller hudfärg, t.ex. Där har staten en tydlig uppgift när det gäller att påverka hur människor tycker, tänker och agerar.

Sedan räcker inte det. Det måste också finnas en mycket större grund för det frivilliga arbetet och varje individs ansvar. Men låt oss diskutera vidare hur vi bäst organiserar både det civila och det offentliga Sverige i kampen mot rasismen.

Anf. 38 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Först vill jag visa min uppskattning när det gäller att statsrådet deltar i denna debatt. Det visar att det är en stor tyngd bakom dessa frågor. Skillnaderna är ju, som flera också har påtalat här, inte så särskilt stora mellan de olika partierna, för det är frågor som vi alla anser är oerhört viktiga och lyfter fram i olika sammanhang.

Det är ändå ett område där det fortfarande finns mycket kvar att göra. Jag vill bara lyfta fram en del i detta.

I handlingsplanen står det något om att arbete är nyckeln till framgångsrik integration. Ett arbete ger individen möjlighet att lära sig det svenska språket och hur det svenska samhället fungerar. Ett arbete innebär egen försörjning och självaktning.

Vi har skrivit i vår motion om att man mycket snabbare – redan vid mottagandet – borde låta de invandrade få en möjlighet att erhålla arbetspraktik och genom det kombinera arbete och inläring av det svenska språket. Hur jobbar man med de frågorna?

Anf. 39 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Den frågeställningen diskuterade vi i kammaren för några veckor sedan när vi pratade om integrationspolitiken och kampen för att få ned arbetslösheten bland våra vänner med olika etniska bakgrunder. Dit hör också hur vi kan jobba annorlunda med introduktionen av flyktingar, som mycket snabbare måste komma ut i arbetslivet. Jag delar helt och hållet Birgittas åsikter, men den frågan finns inte med i handlingsplanen. Vi har valt att avgränsa det som handlar om den direkta kampen mot rasismen, homofobin och diskrimineringen.

Anf. 40 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Det står just om rasism och främlingsfientlighet i rubriken. Det råder ingen tvekan om att mycket av det bottnar i det sätt som vi behandlar många av de nya svenskarna på. De får ingen möjlighet att komma ut i arbete, och det gör att svenskarna tycker att de enbart ligger det svenska samhället till last.

Jag kan inte låta bli att ta upp frågan, även om Johan Pehrson gjorde det tidigare, om de personer som lockas av svenska myndigheter. Det framstår som om de ska komma till ett verk för att diskutera ett arbete, och sedan omhändertas de på det sätt som skedde. Jag tycker att det är viktigt att vi i olika sammanhang lyfter fram den frågan, därför att den har upprört oerhört många människor.

Anf. 41 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag vill verkligen instämma i den avsky och bestörtning som flera har gett uttryck för när det gäller hur denna enskilda individ hanterades på Migrationsverket. Så får det inte gå till. Jag utgår efter de uttalanden som ansvarigt statsråd och den ställföreträdande chefen på Migrationsverket gjorde i går från att detta icke upprepas. De asylsökande måste kunna känna ett odelat förtroende för den myndighet i vars händer de lägger en så stor del av sina liv. Då måste de kunna lita på den.

Sedan vill jag återigen säga att vi i många sammanhang återkommer till diskussionen om arbetsmarknaden och en snabb ingång till en egen försörjning. Många av fördomarna finns här, och man använder det som ett argument för att frågan måste finnas med när vi diskuterar rasismen.

Det må vara så, men jag tror att vi alla är medvetna om att rasisterna alltid finner sina argument, oavsett om de vi kallar invandrare har arbete eller inte. Antingen är problemet att invandrarna, som man säger, bara lever på bidrag eller att invandrarna tar våra jobb. Rasismen finner alltid problem, hur invandrarna än betar sig. Därför måste försvaret mot rasismen se likadant ut oavsett hur den ekonomiska verkligheten är i Sverige.

Anf. 42 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Herr talman! Statsrådet Mona Sahlin nämnde tidigare en angelägen bok om hur barn och ungdomar ofta formas av vad vuxna tycker. Den ska jag försöka få tid att ta del av och läsa med intresse.

Man kan också se på vad som formar vuxna. Det finns några nyckelfaktorer. Det är stora saker som hela socialtjänstsystemet med socialbidrag, etc., och arbetsmarknadspolitiken. En viktig del, som någon har tagit upp tidigare i kammaren, är migrationspolitiken. Nu vill jag inte så mycket diskutera det materiella innehållet, för det får vi tillfälle att göra sedan. Jag vill inte ta upp hur enskilda myndighetspersoner är direkt klantiga och olämpliga, men jag vill ändå ta upp själva systemet och processen.

Asylprocessen i dag är ju faktiskt i avsaknad av viktiga fundament som vi annars erkänner ska finnas med för att en process ska vara rätts-säker. Det är en ganska intressant signal. En människa som kommer till vårt land och knackar på dörren och säger att han behöver vår hjälp och vårt skydd på grund av att han är förföljd sätter vi i ett system som saknar detta. Men vem som helst här inne som skulle komma på med en chokladkaka i fickan får ju en enorm rättstrygghet i systemet. Då är det noga med att pröva. Man ska komma till tals och det ska vara tvåpartsprocess och omedelbarhet, etc. En utlänning behandlar vi inte på det sättet.

För mig känns det som att det är en viktig signal som formar vuxnas åsikter om svenskar och utlänningar.

Anf. 43 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Med all respekt för Johan Pehrsons engagemang vill jag säga att jag inte tycker att den frågeställningen hör hemma i dagens debatt. Den återkommer i många sammanhang, och även regeringen jobbar som bekant med denna frågeställning.

Men oavsett hur vårt rättsliga system för asylprövningen ser ut får man inte göra för starka kopplingar, menar jag, mellan migrationspoliti-

ken och kampen mot rasismen. Jag vill varna för det, för jag vet att många av mycket goda skäl tycker att dessa frågor hör ihop. Men det är precis det som rasisterna alltid har menat, dvs. att kampen mot rasismen ska vara beroende av om det är många eller få flyktingar som söker sig till vårt land. Det är farligt, tycker jag, att koppla ihop de frågeställningarna.

Det säger jag, men jag hoppas att alla förstår och vet att jag verkligen står upp för en generös flyktingpolitik. Vi har haft det. Vi ska fortsätta att ha det.

Att samhällets sätt att värdera individer syns i migrationspolitiken är sant. Men gör man en för stark koppling mellan dessa två frågor kan det slå tillbaka på ett sätt som jag tycker vore olyckligt.

Anf. 44 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Herr talman! Det finns självklart poänger i det. Men statsrådet framhäver ju själv att det handlar om hela politiken och hela lagstiftningsmassan. Det är effekten som är intressant, inte varje enskild lag. Det spelar mindre roll om vi har världens bästa diskrimineringslagstiftning om effekten är ett samhälle som är väldigt segregat och uppdelat.

Jag vill ändå komma tillbaka till att jag underströk att det här inte var en materiell fråga, även om jag lätt skulle kunna få in det med tanke på statsrådets hänvisning till de två kvinnor som avvisades, som var homosexuella, och att vi då har en materiell lagstiftning som de facto avvisar homosexuella. Men jag väcker inte den frågan även om statsrådet nämnde den.

För mig handlar det om att vuxna lär barn – köksbordsdiskussionen. Staten, samhället, ska på något sätt ändå försöka signalera lite värderingar till oss vuxna. Om vi då ser hur människor som kommer till vår dörr endast för att de är utlänningar förnekas det som varenda människa annars får tillgång till tycker jag att det är ett stort problem. Det är ändå en nyckelfaktor. Det känns som att man måste lyfta upp någonting till debatt och inte bara hålla om varandra och vara sams i dag, vilket i och för sig är lätt.

Anf. 45 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag ska vara mycket kortfattad. Jag tycker att Johan Pehrson nu till skillnad från i det första inlägg drar i väg för mycket åt att bara vara retoriker. Han uttrycker det som att dessa människor förnekas en rättslig prövning. Det tycker inte jag är sant. Det är inte så att de förnekas en ordentlig prövning. Man kan diskutera om man kan göra den prövningen bättre, tydligare och rimligare, men det leder inte diskussionen rätt att ge bilden av att vi har ett helt rättsotryggt förfarande när det gäller flyktingars och asylsökandes prövningar i Sverige.

Anf. 46 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! I dagens betänkande behandlas handlingsplanen mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering. Där finns det ett avsnitt som berör bisexuella, transsexuella och transvestiter. Det är det perspektivet som jag framför allt kommer att beröra i mitt anförande.

Först och främst, fru talman, vill jag återigen uttrycka min positiva inställning till den här handlingsplanen. Att handlingsplanen över huvud

taget har kommit till stånd är en oerhört viktig positionering, och det är en oerhört viktig ståndpunkt att faktiskt från regering och riksdag lyfta fram de här diskrimineringsfrågorna.

I betänkandet finns det en reservation från Vänsterpartiet som just lyfter upp frågan om att inte enbart sexuell läggning ska finnas med i handlingsplanen utan även frågor som berör könsidentitet. Det är intressant att se på vilket sätt utskottet har hanterat den här frågan. På s. 19 i betänkandet står följande att läsa: "Bisexualitet är en sexuell läggning och bisexuella omfattas sålunda av handlingsplanen." Det är självklart rätt och riktigt, men man kan se till den delen i handlingsplanen där hetsfrågan behandlas. Den handlar om hets mot homosexuella.

Det vore önskvärt att hetslagstiftningen även gick in på frågan om sexuell läggning. Det gör inte hetslagstiftningen i de förslag som har lyfts upp. Det är det som vi efterlyser. Vidare står det också: "I detta sammanhang vill utskottet skilja på transsexualitet och transvestism." Då vill jag fråga socialförsäkringsutskottet: Vad är transsexualitet?

Transsexualitet är alltså inte en sexuell läggning. Det har inte heller Vänsterpartiet påstått, utan transsexualitet är faktiskt ett helt fel uttryckt begrepp. Det heter transsexualism. Transsexualismen och transvestismen är i sig två helt olika saker, och inom de olika grupperna bland transsexuella och transvestiter finns enorma skillnader från person till person, från den enskilda personens könsidentitet till den enskilda personens könsidentitetsfråga.

Det står:

"Transsexualitet har inget med personens sexuella läggning att göra, utan berör könsidentiteten. En transsexuell person har en könsidentitet som är motsatt det kroppsliga kön som han eller hon är född till." Sedan tar man upp frågan om transvestism. Då skriver majoriteten i socialförsäkringsutskottet:

"Transvestism är i sin tur ett sexuellt beteende."

Jag tycker att det är intressant att socialförsäkringsutskottet har försökt ge sig in i en definitionsfråga när det gäller vad de olika begreppen innebär och vad transfrågorna innehåller, men jag tycker att man gör det på ett väldigt slarvigt sätt, framför allt när man påstår att transvestism är något för alla människor som definierar sig som transvestiter.

Frågan om transvestism handlar ju i stor utsträckning om människors könsidentitetsbeteende och inte om människors sexuella beteende. Det är alltså en könsidentitetsfråga om på vilket sätt man väljer att uttrycka sig. Det är ett könsidentitetsuttryck. Det är alltså inget sexuellt betingat föruttom för dem som verkligen använder sin transvestism som en sexuell fetisch, ännu ett nytt begrepp.

Men, fru talman, det som är viktigt i det här sammanhanget är ju att se hur verkligheten ser ut och hur vi använder oss av lagstiftningen. Statsrådet Mona Sahlin tog upp ett ypperligt exempel tidigare om en transvestit som blev utsatt för våld i Karlstad för en kort tid sedan. För en inte alltför lång tid sedan var en person, Kristian, som är en homosexuell kille, ute i Göteborg, klädd som kvinna. Kristian jobbade som dragshowartist och valde att vid det här tillfället vara klädd som en kvinna och ha ett kvinnligt könsidentitetsuttryck. Vad var det då som hände? Var det så att Kristian blev brutalt misshandlad av de gärningsmän som gick på honom på grund av att han var homosexuell? Nej, fru talman, i det här

Prot. 2000/01:93
6 april

*En nationell
handlingsplan mot
rasism, främlings-
fientlighet, homofobi
och diskriminering*

fallet var det faktiskt inte det. Kristian blev utsatt för våld på grund av sitt könsidentitetsuttryck – han hade ett könsöverskridande beteende. Det första som han fick höra och också det sista som han minns från händelsen, innan han i tre dagar var medvetslös på sjukhuset i Göteborg, var just: Nej, men han är ju ingen kvinna. Och så blev han nedslagen.

Det är alltså ytterst viktigt att se de här frågorna i ett större sammanhang. Det går inte att skilja på frågorna och säga att det enbart handlar om sexuell läggning eller enbart handlar om könsidentitet. Vi måste se dem i ett större sammanhang. Vad händer t.ex. när flertalet av transvestiterna inte är homosexuella? Det är ett faktum. Flertalet av transvestiterna i Sverige är faktiskt heterosexuella. Vad händer om en heterosexuell transvestit blir nedslagen på gatan? Det har ofta hänt, men de heterosexuella transvestiterna anmäler i ännu mindre grad de brott som de utsätts för än vad homosexuella gör. De har ju ännu ett tabu att övervinna. Det handlar om deras egen sexualitet som är heterosexualitet och om att de sedan faktiskt blir ifrågasatta som personer när de kommer och säger att de har blivit utsatta för det här brottet på grund av att de är transvestiter. Vad händer, och var finns skyddet i lagstiftningen när den heterosexuella transvestiten på grund av sitt könsöverskridande beteende faktiskt råkar ut för våld?

Dessa människor inbegrips inte i hetslagstiftningen, och det våld som de utsätts för kan inte leda till strängare straff på samma sätt som den lagstiftning som vi har i dag som innebär strängare straff om våldet avsiktligt riktas mot personer för att de är homosexuella. Det är därför väldigt viktigt att lyfta upp transfrågorna till den nivå där de faktiskt också behöver finnas. Återigen är det viktigt att vi är noga med att även här i riksdagen analysera de olika begreppen. För många ledamöter är dessa begrepp nya och kanske inte så lätta att förstå, om man inte har jobbat med de här frågorna tidigare.

Sedan är det väldigt intressant att utskottet i sin kommentar till Väns-terpartiets motionsyrkande säger: "Utskottet vill emellertid understryka att det inte ser mindre allvarligt på dessa frågor", dvs. de frågor som berör transsexuella och transvestiter. Då undrar jag: Var har utskottet visat, om inte i handling så åtminstone i ord, att man faktiskt tar de här frågorna på allvar? Jag har inte kunnat se någonstans, varken i tidigare betänkanden från socialförsäkringsutskottet eller i detta, att man på ett tydligt sätt visar hur man tar allvarligt på dessa frågor. Det ser jag som bristfälligt, fru talman.

Jag vill gå över till något som Magda Ayoub tog upp tidigare och som hon också fick frågor om från bl.a. statsrådet Mona Sahlin. Jag skulle vilja fråga Magda Ayoub och kristdemokraterna: På vilket sätt skiljer sig religiös hets mot homosexuella, bisexuella och transpersoner från den ideologiska eller politiska hets som nazister bedriver mot homo-, bi- och transsexuella? På vilket sätt skiljer de sig? Det vi har fått klart för oss i dag är att det finns en otydlighet i kristdemokraternas ställningstagande. Å ena sidan accepterar de inte våld som riktas mot homosexuella, men å andra sidan ser de inte den klara gräns där inte ens en person med religiös bakgrund ska kunna motivera eller ursäktas sitt handlande, sin hets, med att det är en trosuppfattning eller en religiös fråga som man bara vill diskutera. Det är väldigt viktigt att skilja på de här frågorna. Framför allt är det väldigt viktigt att vara tydlig.

Något annat som är ytterst viktigt i den här handlingsplanen, fru talman, är avslutningsvis de övriga frågor som faktiskt har ett samband med handlingsplanen. Regeringen har på ett ypperligt sätt under de två senaste åren lyft fram de homofobiska brotten i en rad olika regleringsbrev till rättsväsende, polismyndighet osv. Men vad händer om man å ena sidan lyfter upp frågorna och lägger stor vikt vid dem och å andra sidan har en otydlig politik – som i det fall vi behandlar i riksdagen just nu, t.ex. de insatser som görs i förebyggande syfte för de här grupperna? Det handlar bl.a. om det uppdrag Folkhälsoinstitutet har, som går ut på att informera och skapa en dialog i samhället för att slå sönder de fördomar som finns. Ytterst är vi överens om att den hets och det våld som förekommer i samhället mot olika grupper oftast bygger på okunskap och fördomar.

Det är väldigt viktigt att alla som söker får en individuell behandling. Det var också en fråga som togs upp tidigare. Det handlar så klart om flyktingfrågan. Detta är ännu en fråga, fru talman, som både riksdagen och regeringen har varit otydliga i. I dag är det faktiskt så att de iranska homosexuella flyktingarna utvisas om de inte i medierna går ut och talar om att de är homosexuella. Det finns ett praxisbeslut hos regeringen om att automatiskt ge asyl till iranska flyktingar som har sökt bl.a. på grund av sin homosexualitet om de i medierna har gått ut och synliggjort sig. Man kan alltså inte som homosexuell iranier söka asyl i Sverige i dag och samtidigt vilja behålla sin sexualitet för sig själv.

Anf. 47 MAGDA AYOUB (kd) replik:

Fru talman! Jag vill svara Tasso på samma fråga som jag fick tidigare. Jag trodde att det hade gått hem, men jag säger det en gång till: Religionsfriheten och yttrandefriheten ska finnas, och de finns i Sverige. Jag vill å andra sidan nämna att yttrandefriheten bland vissa grupper eller religioner inte handlar om hets. Jag vill absolut inte kalla det för hets mot någon grupp. Jag avskyr hets mot minoriteter och grupper som utsätts för diskriminering. Varken jag eller Kristdemokraterna som parti vill stå på samma sida som de grupper eller religioner som hetsar mot folk. Vi avskyr allt sådant.

Till Tasso vill jag verkligen säga: Religionsfriheten ska få vara kvar, men inte heller i religionsfrihetens namn ska man hetsa mot andra grupper. Vi avskyr den hetsen.

Anf. 48 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Nu tycker jag att Magda Ayoub är tydlig. Nu tycker jag att Magda Ayoub är väldigt tydlig. Jag förstår nu vad kristdemokraterna och Magda Ayoub säger. Jag uppfattar det som att kristdemokraterna inte tycker att någon person ska kunna hänvisa till att det i Bibeln står att homosexualitet är en styggelse och att en homosexuell därför inte ska ha ett värde, eller att homosexuella gärna får lov att vara homosexuella så länge de inte lever som homosexuella. Vad jag förstår tar kristdemokraterna och Magda Ayoub avstånd från sådana här ställningstaganden och synpunkter.

Anf. 49 MAGDA AYOUB (kd) replik:

Fru talman! Självklart tar jag avstånd när det hetsas mot någon grupp. Jag har all respekt för alla människors lika värde – det gäller precis lika-

dant för homosexuella som för personer med en annan etnisk bakgrund eller en annan religion. Jag tar avstånd från hets mot alla grupper.

Anf. 50 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Det var otroligt glädjande att höra, framför allt Magda Ayoub's yttersta tydlighet. Det är just vad som behövs i de här frågorna.

Jag kan också konstatera, som många andra talare har gjort här i talarstolen i dag, att det råder en väldigt bred enighet kring de här frågorna. Det ser också väldigt ljust ut för att vi kommer att lyckas att faktiskt motarbeta diskriminering, främlingsfientlighet och homofobi – men också den transfobi som finns i samhället.

Anf. 51 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Låt mig först säga att jag instämmer i Kalle Larssons och även Tasso Stafilidis tidigare anföranden. Jag står självklart också bakom samtliga våra reservationer. Anledningen till att jag deltar i debatten är dock att jag vill lyfta fram ett särskilt yttrande från Vänsterpartiet gällande gemenskapsinitiativet Equal, som regeringen anger som en viktig del av handlingsplanen.

I informationskampanjen för det nya programmet Equal är budskapet att det finns diskriminering och utestängning överallt i arbetslivet och att vi ska ändra på det. Programmet handlar om att hitta nya lösningar och idéer för att ändra på strukturer, regler och attityder i arbetslivet. Det ska genomföras i breda s.k. utvecklingspartnerskap, där alla relevanta aktörer förväntas delta. Det gäller organisationer, lokala och regionala myndigheter och företag.

I programmet, avsnitt 6.1.1, skriver regeringen:

”Vid genomförandet av Equal skall stor vikt läggas vid deltagande av små organisationer, lokala och regionala myndigheter. Genom att bygga på regionala och lokala behov och idéer från målgrupperna själva skall hög grad av nyskapande och delaktighet åstadkommas. Detta är en viktig del av programmets strategi för ’empowerment’. Initiativtagarna till utvecklingspartnerskapen skall därför redan från början säkerställa att mindre organisationer med nyskapande idéer kan komma med i utvecklingspartnerskapen.”

Det är bra. Frågan är bara hur man ska kunna säkerställa att dessa mindre organisationer med nyskapande idéer ska kunna komma med.

Svenska ESF-rådet är den myndighet som ska driva programmet i Sverige. För detta disponerar rådet drygt 700 miljoner från den europeiska socialfonden. Enligt programmet åligger det sedan projektanordnarna i de s.k. utvecklingspartnerskapen att ordna fram lika stor finansiering, dvs. drygt 700 miljoner kronor under de sex sju år genomförandet ska ske. ESF-rådet räknar med ett femtiotal utvecklingspartnerskap, vilket innebär att varje projektgrupp, dvs. dessa utvecklingspartnerskap, i genomsnitt ska ordna fram bortemot 15 miljoner kronor själv.

Det går säkert bra om stora företag och länsarbetsnämnden går samman i ett mångfaldsprojekt, men det blir definitivt svårare för invandrarföreningen i Höganäs, homosexuella kulturarbetare och Momsteatern i Malmö med förståndshandikappade skådespelare. Vem ställer då upp med svensk nationell medfinansiering? Eller när de arbetslösa tillsammans med andra ifrågasätter reglerna om arbetsmarknadsutbildning,

kommer länsarbetsnämnden, som är den som kommer att ifrågasättas i projektet, då att ställa upp med medfinansiering?

Lasana Soumare, en svensk akademiker från Mauretanien, arbetar hårt i den afrikanska akademikergruppen. Han anser att svensk arbetsmarknad går miste om värdefull arbetskraft genom att kvinnor och män från den afrikanska kontinenten diskrimineras. Liksom statsrådet Sahlin är han trött på att utbildade afrikaner endast får städjobb. Lasana Soumare vill därför organisera en arbetsförmedling, eftersom han inte anser att den vanliga arbetsförmedlingen har kompetens nog eller tillräcklig kunskap. Men han hittar inte någon medfinansiär, eftersom den instans vars strukturer han ifrågasätter inte är intresserad.

Om man startar ett stort och angeläget program som Equal, där man söker projekt och aktörer som ifrågasätter rådande diskriminerande strukturer och attityder, är inte risken stor att de mest kritiska och ifrågasättande då blir utan finansiering? Vänsterpartiet anser därför att det är viktigt att svenska ESF-rådet får förfoga över medel så att de kan gå in som medfinansiärer till bra projekt där man har svårt att finna medfinansiärer. Equalinitiativet syftar till att bryta diskrimineringen i arbetslivet och är därför en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Låt oss se till att det blir en mångfald även vad gäller visioner om hur man bäst bryter diskriminerande strukturer, inte bara genom de vanliga aktörerna, utan även genom att satsa på de människor som genom egen erfarenhet från en diskriminerande arbetsmarknad har en unik kunskap.

Anf. 52 ANDERS BENGTTSSON (s):

Fru talman! När min gode vän Wlado Mislijevic bytte namn till Max Felixson fick han äntligen jobb. Då hade han sökt arbete länge. Sitt jugoslaviska namn fick han upprepa många gånger i telefonen innan den han pratade med förstod vad han hade sagt. Wlado talar felfri svenska, men hans namn skapade ofta misstänksamhet när han skulle knyta nya kontakter. Namnet blev till slut ett så stort hinder att han bestämde sig för att byta. Max Felixson är det ingen som reagerar på.

Vi är 15 socialdemokratiska ledamöter från Skåne som skrivit under en motion som handlar om stöd till kommunerna i arbetet mot främlingsfientlighet och rasism. Klippan och Sjöbo är kommuner som många utanför Skåne har hört talas om för den främlingsfientlighet som florerar där. I Klippan har flera mord skett där det funnits nazism med i bilden, händelser som skakat och upprört människor som bor i Klippan och som får människor att vilja flytta därifrån. Att leva på en plats som associeras med nazism och främlingsfientlighet är inte något man är stolt över. I Klippan har man på olika sätt försökt att motarbeta de här skrämmande och odemokratiska krafterna. Men man efterlyser också hjälp utifrån, eftersom det är starka krafter man har emot sig.

Vi välkomnar verkligen den nationella handlingsplanen mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering som regeringen nu lagt fram. De åtgärder vi efterlyser i motionen har i och med handlingsplanen kommit en bra bit på väg, som t.ex. uppbyggnaden av kunskapsbanken och de former för stödjande och rådgivande verksamhet som Integrationsverket utvecklar tillsammans med Kommunförbundet. Det pågående breda samrådet med kommunerna om vilken hjälp och vilket

Prot. 2000/01:93
6 april

*En nationell
handlingsplan mot
rasism, främlings-
fientlighet, homofobi
och diskriminering*

stöd de behöver är särskilt viktigt. Förhållandena i kommunerna ser ju väldigt olika ut och behoven skiljer sig därför också väldigt mycket.

Med handlingsplanen har vi tagit ett viktigt steg framåt i kampen mot rasism och främlingsfientlighet. Både regeringen och utskottet understryker att handlingsplanen inte får ses som en isolerad företeelse utan som ett led i en ständigt pågående process och jag kan bara instämma.

Vi behöver en förändring som i grunden genomsyrar hela samhället: föreningsliv, näringsliv, kommunernas och statens verksamhet. Handlingsplanen får inte bli vårt dåliga samvetes alibi.

Fru talman! I dag talar vi här i Sveriges riksdag om hur vi ska få bort främlingsfientlighet och rädsla för det som vi inte känner till. Jag hoppas att detta är en parentes i historien och att planen leder fram till att vi med självklarhet behandlar alla lika, oavsett etniskt ursprung, sexuell läggning eller kön.

Vi är i dag ett generöst land när det gäller att ta emot människor från krigshärjade delar av världen. Men vi skulle kunna bli ännu bättre på det och verkligen inse att de berikar våra liv och vårt samhälle. Wlodo bytte namn till Max och blev plötsligt betrodd. Det är tragiskt. Ingen människa ska behöva diskrimineras så i vårt land att man ska behöva ge upp en del av sig själv, sin identitet. Men det händer och det händer alltför ofta. Så ska det inte vara i 2000-talets Sverige. Vi måste alla hjälpas åt att sätta stopp för detta.

Jag vill därmed yrka bifall till förslagen i utskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

6 § Olovligt bortförda barn i internationella förhållanden

Föredrogs
lagutskottets betänkande 2000/01:LU16
Olovligt bortförda barn i internationella förhållanden.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 9 §.)

7 § Franchising

Föredrogs
lagutskottets betänkande 2000/01:LU17
Franchising.

Anf. 53 TANJA LINDERBORG (v):

Fru talman! Franchising är en företagsform som har ökat mycket kraftigt under hela 90-talet. Vi känner igen varumärken som MacDonalds, Seven Eleven, Nectar Beauty Shop m.fl. Egentligen är franchising en form av sälj rätt där företag som har ett affärskoncept erbjuder andra

att mot ersättning sälja sina produkter och tjänster enligt given standard som franchisegivaren ensidigt dikterar, inte sällan från USA.

I dag har vi ingen särskild lagstiftning som specifikt tar sikte på franchising. Det har däremot Kanada, Australien, USA, Spanien och Frankrike.

År 1987 lade Franchiseutredningen fram ett betänkande med förslag om lagstiftning. Men fyra år senare beslutade den borgerliga regeringen att lägga den utredningen till handlingarna.

Därefter har lagutskottet vid flera tillfällen behandlat motioner som innehåller krav på lagstiftning, och den som faktiskt har varit mest aktiv i den här frågan är dåvarande vice ordföranden i justitieutskottet, Lars-Erik Lövdén, numera biträdande finansminister.

Motiveringen till att utskottet gång efter annan avstyrker den här typen av motioner är bl.a. att verksamheten är noggrant reglerad, att den är självsanerande, att det finns inslag av uppföranderegler och att det finns en etisk nämnd som ska verka för god affärssed.

Ibland har åsikten framförts att det inte finns några olägenheter med franchising som skulle motivera en lagstiftning. Verkligheten är emellertid en annan. Det finns exempel på det.

Företaget x – här väljer jag, fru talman, att inte namnge något företag – har under en lång följd av år brutit mot de etiska regler som har antagits av den europeiska franchiseföreningen och den svenska. Många av de kvinnor, för det var företrädesvis kvinnor, som satsade på att bli franchiseföretagare i kedjan x har nu fått sin ekonomi och sitt liv förstört. Sedan 1993 har ca 25 franchisetagare tvingats avveckla sin verksamhet med stora ekonomiska förluster som följd, detta i en butikskedja som omfattade 35 butiker som mest.

År 1996 anmälades x till den etiska nämnden. Av nämndens beslut framgår att man inte har någon bestämd uppfattning på en enda punkt, och i övrigt nöjer sig nämnden med att hänvisa till de etiska reglerna. Därefter har x blivit anmäld av andra franchisetagare, och det resulterade till slut i att företaget begärde utträde ur Svenska Franchiseföreningen. Det beviljades av föreningens styrelse med omedelbar verkan. Därigenom hade ju Svenska Franchiseföreningen inte någon som helst möjlighet till sanering i just det här fallet, och x kan fortsätta rekrytera nya franchisetagare. I många fall har x dessutom innehaft hyresrätterna till franchisetagarnas affärslokaler, och senare har franchisetagarna blivit avhysta och tvingats upphöra med sin verksamhet.

Inte heller vid en konkurs finns det ett jämbördigt förhållande mellan givare och tagare. I det fall som jag nu har refererat till har franchisetagarna inte fått något meddelande om konkurs vare sig av givaren eller av konkursförvaltaren. Detta är naturligtvis häpnadsväckande och även fullständigt oacceptabelt.

Förra hösten hade delar av utskottet förmånen att få studera Australiens lagstiftning på området. Då fick vi bl.a. veta att tagarna har rätt att alltid få ta del av hyreskontrakt; detta oavsett om tagaren hyr lokaler direkt av franchisegivaren eller använder lokaler som hyrs av givaren. Över huvud taget har franchisetagarna i Australien ett starkt rättsligt skydd, bl.a. när det gäller omfattande information, innan han eller hon startar sitt företag.

Fru talman! Hur man än vänder och vrider på det hela går det inte att hävda att det föreligger ett jämbördigt förhållande mellan franchisetagare och franchisegivare. Inte heller finns det några sanktioner mot företag som bryter mot uppsatta regler.

Det exempel som jag har redogjort för är inte det enda. För några månader sedan kunde vi läsa i pressen om ett fall i Umeå. Det rörde försäkringsbranschen. De ekonomiska konsekvenserna blev mycket svåra för den enskilde.

Jag begär inte lagstiftning direkt. Däremot tycker jag att det finns starka skäl för att franchising som företagsform blir allsidigt belyst i en utredning – just för att tydligt värna den svagare partens rättigheter, dvs. franchisetagarens. Snart är det 15 år sedan den förra utredningen gjordes – vi vet att den hamnade i den borgerliga regeringens låda – men under de här åren har oerhört mycket hänt just inom denna bransch.

Från Vänsterpartiets sida handlar det inte om att begränsa eller försvåra vad gäller systemets möjligheter till företagande – tvärtom!

Med detta yrkar jag bifall till min reservation. Jag vill också passa på att från talarstolen önska utskottets ledamöter och alla övriga en riktigt glad påsk.

Anf. 54 RAIMO PÄRSSINEN (s):

Fru talman! Från lagutskottets ledamöter vill jag önska utskottsordföranden detsamma.

Inledningsvis yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet samt avslag på reservationen.

Franchising innebär att någon som har ett framgångsrikt affärskoncept för marknadsföring samt försäljning av varor och tjänster upplåter till andra att mot en avgift få använda det för sin egen affärsverksamhet. Franchising är, som Tanja Linderborg sade, en sorts ”sälj rätt” som kan tillämpas inom praktiskt taget varje område av näringslivet där försäljning av varor förekommer.

Man kan säga att det handlar om en samverkan mellan två självständiga näringsidkare, franchisegivare och franchisetagare. Parterna är ekonomiskt och juridiskt självständiga företag som är beroende av varandra genom samverkan i ett gemensamt affärskoncept. Villkoren för verksamheten regleras vanligen genom ett standardavtal mellan parterna.

Fru talman! Inom Unidroit, ett internationellt institut för harmonisering av privaträtten, pågår sedan länge ett arbete med att utarbeta en handbok där olika frågor i samband med franchising behandlas.

År 1998 publicerades Guide to International Master Franchise Arrangements, och det fortsatta arbetet är inriktat på utarbetandet av en modellag för nationell lagstiftning om franchising. En studiegrupp inom Unidroit har nyligen lagt fram ett förslag som ska ligga till grund för vidare arbete inom området.

Mot den bakgrunden framhåller utskottet vikten av att regeringen har en beredskap för att överväga lagstiftning om franchising och att frågan hanteras just i överensstämmelse med den internationella utvecklingen. Därför utgår vi i utskottet från att regeringen agerar i enlighet med det nyss anförda; detta utan att kräva ett formellt tillkännagivande.

Anf. 55 TANJA LINDERBORG (v):

Fru talman! Unidroit har jobbat väldigt länge med frågan – ända sedan år 1992. Det har alltså snart gått tio år. Om jag förstår det hela rätt ska en kommitté ha sitt första möte i juni i år.

Vad jag befarar är att det kan ta ytterligare ett antal år innan något händer. Men om man kommer överens om att det ska bli en nationell modellag för alla länder som omfattas av Unidroit måste det väl ändå vara ganska värdefullt att regeringen har förberett marken genom att tillsätta en allsidig utredning och från olika håll belysa denna verksamhet. I och för sig känner jag ingen misstro mot regeringen i det avseendet men jag måste säga att jag inte bara kan utgå från att regeringen har en beredskap. Jag skulle alltså önska att hela utskottet hade ställt sig bakom detta med en utredning, för då hade det snabbt kunnat hända saker. Först då skulle vi, som jag ser det, ha haft en beredskap.

Anf. 56 RAIMO PÄRSSINEN (s):

Fru talman! Det är riktigt att det till sommaren kommer att läggas fram ett förslag inom Unidroit vad avser en modellag som man sedan får arbeta vidare med. Det är också riktigt att det har tagit lång tid. Frågan är om vi ska invänta detta arbete. Det har ju tagit lång tid fram till nu att åtminstone komma fram till en modellagstiftning som kan appliceras nationellt. Därför tycker vi i utskottsmajoriteten att vi ska invänta detta arbete för att därefter själva ta fram förslag. Från vår sida vill vi alltså vänta ytterligare ett tag.

Anf. 57 TANJA LINDERBORG (v):

Fru talman! Det finns ju alltid en risk med att vänta och se. Under tiden kan ju många komma att fara illa. Men även om det kommer ett förslag till modellag måste man väl ha haft en utredning i botten som belyser denna problematik. Det vore alltså väldigt bra om vi kunde komma i gång med en sådan så snart som möjligt.

Jag har full respekt för ställningstagandet men jag försäkrar att jag till hösten återkommer i frågan om ingenting har hänt.

Delar Raimo Pärssinen min uppfattning att det faktiskt är franchisetagarna som är den svagare parten?

Anf. 58 RAIMO PÄRSSINEN (s):

Fru talman! Konceptet bygger ju på att man har ett varumärke – ett varumärke som dessutom är ganska eftertraktat. Alltid finns det någon som vill sälja detta varumärke. Naturligen blir det då franchisegivaren som bestämmer också hur varumärket ska avyttras osv. Man upplåter ju upphovsrätten till franchisetagaren. Men det kommer nog aldrig att bli fråga om riktigt jämbördiga parter, så i det avseendet delar jag Tanja Linderborgs uppfattning.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 9 §.)

NU7 Vissa näringspolitiska frågor

Punkt 1 (Näringspolitikens inriktning)

1. utskottet

2. res. 1 (m, kd, c, fp)

Votering:

156 för utskottet

129 för res. 1

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 1 m, 31 v, 12 mp

För res. 1: 66 m, 35 kd, 15 c, 13 fp

Frånvarande: 19 s, 15 m, 12 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Punkt 5 (Kapitalförsörjning)

1. utskottet

2. res. 6 (m, kd, c, fp)

Votering:

155 för utskottet

131 för res. 6

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 31 v, 12 mp

För res. 6: 68 m, 35 kd, 15 c, 13 fp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 12 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Punkt 8 (Kvinnors företagande)

1. utskottet

2. res. 7 (m, kd, c, fp)

Votering:

155 för utskottet

131 för res. 7

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 31 v, 12 mp

För res. 7: 68 m, 35 kd, 15 c, 13 fp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 12 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Punkt 9 (Kooperativa frågor och social ekonomi)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 8 (m, kd, fp)

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering med acklamation.

Punkt 10 (Turism)

1. utskottet
2. res. 10 (m, kd, c, fp)

Votering:

155 för utskottet

131 för res. 10

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 31 v, 12 mp

För res. 10: 68 m, 35 kd, 15 c, 13 fp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 12 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Punkt 14 (Vidareförädling av skogsråvara)

1. utskottet
2. res. 13 (v)

Votering:

236 för utskottet

36 för res. 13

13 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 34 kd, 1 c, 11 fp, 10 mp

För res. 13: 31 v, 1 c, 2 fp, 2 mp

Avstod: 13 c

Frånvarande: 19 s, 14 m, 12 v, 8 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Lars Leijonborg (fp) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU20 Icke joniserande strålning m.m.

Punkt 1 (Strålning från mobiltelefoner)

1. utskottet
2. res. 1 (fp)

Votering:

258 för utskottet

14 för res. 1

12 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 67 m, 31 v, 35 kd, 14 c

För res. 1: 1 c, 13 fp

Avstod: 12 mp

Frånvarande: 20 s, 15 m, 12 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Punkt 2 (Gränsvärden för barn och ungdom)

1. utskottet

2. res. 3 (mp)

Votering:

270 för utskottet

14 för res. 3

1 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 31 v, 33 kd, 14 c, 12 fp

För res. 3: 1 c, 1 fp, 12 mp

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 19 s, 14 m, 12 v, 8 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Punkt 5 (Varningstext på mobiltelefoner)

1. utskottet

2. res. 4 (mp)

Votering:

273 för utskottet

13 för res. 4

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 31 v, 35 kd, 15 c, 12 fp

För res. 4: 1 fp, 12 mp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 12 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Punkt 11 (Forskning)

1. utskottet

2. res. 7 (v)

3. res. 8 (c)

Förberedande votering:

41 för res. 7

16 för res. 8

229 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:

224 för utskottet

43 för res. 7

18 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 67 m, 34 kd, 11 fp

För res. 7: 31 v, 1 fp, 11 mp

Avstod: 1 m, 1 kd, 15 c, 1 fp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 12 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 5 mp

KrU4 Idrottsfrågor m.m.

Punkt 2 (Idrottens självständiga ställning)

1. utskottet

2. res. 1 (kd, m, fp)

Votering:

168 för utskottet

115 för res. 1

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 31 v, 15 c, 12 mp

För res. 1: 67 m, 35 kd, 13 fp

Frånvarande: 21 s, 15 m, 12 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Punkt 6 (Funktionshinder)

1. utskottet

2. res. 6 (kd, c, fp)

Votering:

223 för utskottet

63 för res. 6

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 31 v, 12 mp

För res. 6: 35 kd, 15 c, 13 fp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 12 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Punkt 10 (Folkomröstning om OS)

1. utskottet

2. res. 9 (mp)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 12 (Upphörande eller ändring i lagen om professionell boxning)

Yrkanden:

1. utskottet

2. utskottets förslag med den ändring som föranleddes av bifall till mot.

Kr504 (m)

Votering:

252 för utskottet

32 för mot.

1 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 m, 31 v, 34 kd, 14 c, 12 fp, 12 mp

För mot.: 31 m, 1 kd

Avstod: 1 c

Frånvarande: 19 s, 14 m, 12 v, 7 kd, 3 c, 5 fp, 4 mp

Punkt 13 (Utredning om kampsporter)

1. utskottet

2. res. 11 (mp, fp)

Votering:

195 för utskottet

22 för res. 11

68 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 2 m, 31 v, 34 kd, 15 c, 1 fp

För res. 11: 11 fp, 11 mp

Avstod: 66 m, 1 kd, 1 mp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 12 v, 7 kd, 3 c, 5 fp, 4 mp

Punkt 14 (Tolerans, etik och åtgärder mot sexuella trakasserier m.m. inom idrotten)

1. utskottet

2. res. 13 (mp)

Votering:

227 för utskottet

14 för res. 13

45 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 68 m, 31 v, 1 kd, 15 c, 1 fp

För res. 13: 1 s, 1 fp, 12 mp

Avstod: 34 kd, 11 fp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 12 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Punkt 16 (Stöd till idrottslokaler)

1. utskottet

2. res. 14 (c)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 23 (Främjandeorganisationer)

1. utskottet

2. res. 16 (kd)

Votering:

251 för utskottet

35 för res. 16

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 31 v, 15 c, 13 fp, 12 mp

För res. 16: 35 kd

Frånvarande: 19 s, 14 m, 12 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Bildande av Torslanda kommun)

1. utskottet

2. res. 2 (s, v)

Votering:

145 för utskottet

139 för res. 2

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 3 s, 68 m, 35 kd, 15 c, 12 fp, 12 mp

För res. 2: 107 s, 31 v, 1 fp

Frånvarande: 21 s, 14 m, 12 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Berndt Ekholm och Reynoldh Furustrand (båda s) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Bildande av Ljungskile kommun)

1. utskottet

2. res. 3 (s, v)

Votering:

143 för utskottet

141 för res. 3

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 68 m, 35 kd, 15 c, 12 fp, 12 mp

För res. 3: 109 s, 31 v, 1 fp

Frånvarande: 21 s, 14 m, 12 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Berndt Ekholm (s) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 5 (Försöksverksamheten med regional självstyrelse)

1. utskottet

2. res. 4 (kd, c, fp)

3. res. 5 (v, mp)

Förberedande votering:

70 för res. 4

43 för res. 5

173 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Sonia Karlsson (s) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

181 för utskottet

63 för res. 4

42 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 68 m, 1 mp
För res. 4: 35 kd, 15 c, 13 fp
Avstod: 31 v, 11 mp
Frånvarande: 19 s, 14 m, 12 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp
Marianne Samuelsson (mp) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 6 (Avveckling av landshövdingeämbetet i försökslänen)

1. utskottet
2. res. 6 (v, mp, fp)
Votering:
233 för utskottet
52 för res. 6
1 avstod
63 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 68 m, 35 kd, 15 c, 2 fp, 1 mp
För res. 6: 31 v, 10 fp, 11 mp
Avstod: 1 fp
Frånvarande: 19 s, 14 m, 12 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

9 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SfU11 En nationell handlingsplan mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering

Punkt 2 (Diskrimineringslagstiftningen)

1. utskottet
2. res. 1 (m)
Votering:
211 för utskottet
67 för res. 1
7 avstod
64 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 111 s, 1 m, 31 v, 35 kd, 15 c, 13 fp, 5 mp
För res. 1: 67 m
Avstod: 7 mp
Frånvarande: 20 s, 14 m, 12 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp
Karin Enström (m) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Ombudsmännen)

1. utskottet
2. res. 3 (m, kd, c)

Votering:

167 för utskottet

113 för res. 3

4 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 31 v, 12 fp, 12 mp

För res. 3: 63 m, 34 kd, 15 c, 1 fp

Avstod: 4 m

Frånvarande: 19 s, 15 m, 12 v, 8 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Leif Carlson (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 7 (Begreppet ras)

1. utskottet
2. res. 8 (mp)

Votering:

272 för utskottet

13 för res. 8

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 30 v, 35 kd, 15 c, 12 fp

För res. 8: 1 fp, 12 mp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 13 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Punkt 8 (Övriga frågor om diskriminering i arbetslivet)

1. utskottet
2. res. 10 (fp)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 11 (Informationssatsningar m.m.)

1. utskottet

2. res. 14 (v)

3. res. 15 (fp)

Förberedande votering:

31 för res. 14

13 för res. 15

240 avstod

65 frånvarande

Kammaren biträdde res. 14.

Huvudvotering:

230 för utskottet

32 för res. 14

25 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 68 m, 35 kd, 15 c
För res. 14: 32 v
Avstod: 13 fp, 12 mp
Frånvarande: 19 s, 14 m, 11 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Punkt 12 (Organisationernas roll)

1. utskottet
2. res. 17 (fp)
Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 14 (Antidiskrimineringsklausul)

1. utskottet
2. res. 22 (mp)
Votering:
214 för utskottet
12 för res. 22
61 avstod
62 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 7 m, 32 v, 35 kd, 15 c, 13 fp
För res. 22: 12 mp
Avstod: 61 m
Frånvarande: 19 s, 14 m, 11 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Punkt 15 (Värdegrunden)

1. utskottet
2. res. 23 (m, kd)
Votering:
156 för utskottet
105 för res. 23
26 avstod
62 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 32 v, 1 c, 11 fp
För res. 23: 68 m, 35 kd, 2 fp
Avstod: 14 c, 12 mp
Frånvarande: 19 s, 14 m, 11 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Punkt 17 (Nollvision vid arbetet mot mobbning)

1. utskottet
2. res. 27 (kd, c)
Votering:
237 för utskottet
51 för res. 27
61 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 68 m, 33 v, 12 fp, 12 mp
För res. 27: 35 kd, 15 c, 1 fp
Frånvarande: 19 s, 14 m, 10 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Prot. 2000/01:93
6 april

Punkt 19 (Kopplingar till migrationspolitiken)

1. utskottet
2. res. 29 (v, mp)

Votering:

242 för utskottet

45 för res. 29

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 34 kd, 15 c, 13 fp

För res. 29: 33 v, 12 mp

Frånvarande: 19 s, 14 m, 10 v, 8 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag

LU16 Olovligt bortförda barn i internationella förhållanden

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU17 Franchising

1. utskottet

2. res. (v)

Votering:

248 för utskottet

36 för res.

3 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 68 m, 33 kd, 15 c, 12 fp, 11 mp

För res.: 33 v, 2 kd, 1 fp

Avstod: 2 s, 1 mp

Frånvarande: 20 s, 14 m, 10 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

10 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Skrivelse

2000/01:114 Redogörelse för den svenska exportkontrollpolitiken och
exporten av krigsmateriel år 2000

Motioner

med anledning av prop. 2000/01:68 Ersättning för ideell skada

2000/01:L8 av Stig Rindborg m.fl. (m)

2000/01:L9 av Ana Maria Narti och Johan Pehrson (fp)

med anledning av prop. 2000/01:83 Sveriges tillträde till 1996 års EU-konvention om utlämning
2000/01:Ju19 av Kia Andreasson m.fl. (mp)

med anledning av prop 2000/01:99 Statens folkhälsoinstitut – roll och uppgifter
2000/01:So35 av Chris Heister m.fl. (m)
2000/01:So36 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)
2000/01:So37 av Gunnel Wallin (c)
2000/01:So38 av Tasso Stafilidis m.fl. (v, c, fp, mp)

med anledning av prop. 2000/01:105 Förbud mot juridiskt eller ekonomiskt biträde i vissa fall
2000/01:L10 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m)

11 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 6 april

2000/01:368 av *Viviann Gerdin* (c) till socialminister Lars Engqvist
Bemötandet inom sjukvården
2000/01:369 av *Kjell Eldensjö* (kd) till kulturminister Marita Ulvskog
Immigrantinstitutet i Borås
2000/01:370 av *Margareta Andersson* (c) till statsrådet Britta Lejon
Stimulans av ungt ledarskap
2000/01:371 av *Rune Berglund* (s) till miljöminister Kjell Larsson
Deponering av avfall lokalt
2000/01:372 av *Elver Jonsson* (fp) till statsrådet Leif Pagrotsky
Nordiskt samarbete

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 17 april.

12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 6 april

2000/01:1015 av *Harald Nordlund* (fp) till utbildningsminister Thomas Östros
Miljöforskningen
2000/01:1016 av *Mikael Oscarsson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Uppsala resecentrum

2000/01:1017 av *Jeppe Johnsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Konkurslagen

2000/01:1018 av *Tuve Skånberg* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

Promillegräns

2000/01:1019 av *Per-Richard Molén* (m) till statsrådet Mona Sahlin

Posten AB

2000/01:1020 av *Berit Jóhannesson* (v) till statsrådet Maj-Inger Klingvall

Utvecklingen i Östtimor

2000/01:1021 av *Anita Sidén* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Narkotikaklassificering av GBL

2000/01:1022 av *Lennart Kollmats* (fp) till socialminister Lars Engqvist

Livstestamente

2000/01:1023 av *Anita Sidén* (m) till statsrådet Ingela Thalén

Tvillingföräldrar och föräldraförsäkringen

2000/01:1024 av *Berndt Sköldestig* (s) till näringsminister Björn Rosengren

Saab:s deltagande i A 380-projektet

2000/01:1025 av *Jan Erik Ågren* (kd) till miljöminister Kjell Larsson

Sellafield

2000/01:1026 av *Caroline Hagström* (kd) till finansminister Bosse Ringholm

Svenska Spel och spelberoende

2000/01:1027 av *Inger René* (m) till näringsminister Björn Rosengren

Oljeutsläpp

2000/01:1028 av *Marianne Samuelsson* (mp) till utrikesminister Anna Lindh

Kärnavfallsförvaring i Minsk

2000/01:1029 av *Ola Sundell* (m) till socialminister Lars Engqvist

Systembolaget och glesbygden

2000/01:1030 av *Morgan Johansson* (s) till statsrådet Ulrica Messing

Plantering av ädellövskog

2000/01:1031 av *Maria Larsson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

Stambanan

Prot. 2000/01:93
6 april

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 17 april.

13 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmälades att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 6 april

2000/01:990 av *Maud Ekendahl* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Skatten på sprit

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 17 april.

14 § Kammaren åtskildes kl. 12.27.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 5 § anf. 45
(delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Barbro Nordström

1 § Meddelande om frågestund.....	1
2 § Anmälan om förlängd motionstid.....	1
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	4
5 § En nationell handlingsplan mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering	4
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2000/01:SfU11	4
Anf. 1 GUSTAF VON ESSEN (m).....	4
Anf. 2 KALLE LARSSON (v)	5
Anf. 3 MAGDA AYOUB (kd)	7
Anf. 4 KALLE LARSSON (v) replik.....	9
Anf. 5 MAGDA AYOUB (kd) replik.....	9
Anf. 6 KALLE LARSSON (v) replik.....	9
Anf. 7 MAGDA AYOUB (kd) replik.....	9
Anf. 8 BIRGITTA CARLSSON (c)	9
Anf. 9 JOHAN PEHRSSON (fp).....	11
Anf. 10 KALLE LARSSON (v) replik.....	14
Anf. 11 JOHAN PEHRSSON (fp) replik	14
Anf. 12 KALLE LARSSON (v) replik.....	15
Anf. 13 JOHAN PEHRSSON (fp) replik	15
Anf. 14 KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	15
Anf. 15 ANITA JÖNSSON (s).....	17
Anf. 16 KALLE LARSSON (v) replik.....	20
Anf. 17 ANITA JÖNSSON (s) replik.....	21
Anf. 18 KALLE LARSSON (v) replik.....	21
Anf. 19 ANITA JÖNSSON (s) replik.....	22
Anf. 20 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	22
Anf. 21 ANITA JÖNSSON (s) replik.....	23
Anf. 22 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	23
Anf. 23 GUSTAF VON ESSEN (m) replik.....	23
Anf. 24 ANITA JÖNSSON (s) replik.....	24
Anf. 25 MAGDA AYOUB (kd) replik.....	24
Anf. 26 ANITA JÖNSSON (s) replik.....	24
Anf. 27 MAGDA AYOUB (kd) replik.....	24
Anf. 28 ANITA JÖNSSON (s) replik.....	25
Anf. 29 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	25
Anf. 30 MAGDA AYOUB (kd) replik.....	27
Anf. 31 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik	27
Anf. 32 MAGDA AYOUB (kd) replik.....	27
Anf. 33 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik	28
Anf. 34 KALLE LARSSON (v) replik.....	28
Anf. 35 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik	29
Anf. 36 KALLE LARSSON (v) replik.....	29
Anf. 37 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik	29
Anf. 38 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	30

Anf. 39 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik.....	30
Anf. 40 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	30
Anf. 41 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik.....	31
Anf. 42 JOHAN PEHRSON (fp) replik	31
Anf. 43 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik.....	31
Anf. 44 JOHAN PEHRSON (fp) replik	32
Anf. 45 Statsrådet MONA SAHLIN (s) replik.....	32
Anf. 46 TASSO STAFILIDIS (v)	32
Anf. 47 MAGDA AYOUB (kd) replik	35
Anf. 48 TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	35
Anf. 49 MAGDA AYOUB (kd) replik	35
Anf. 50 TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	36
Anf. 51 ULLA HOFFMANN (v)	36
Anf. 52 ANDERS BENGTTSSON (s)	37
(Beslut fattades under 9 §.)	38
6 § Olovligt bortförda barn i internationella förhållanden.....	38
Lagutskottets betänkande 2000/01:LU16.....	38
(Beslut fattades under 9 §.)	38
7 § Franchising.....	38
Lagutskottets betänkande 2000/01:LU17.....	38
Anf. 53 TANJA LINDERBORG (v).....	38
Anf. 54 RAIMO PÄRSSINEN (s)	40
Anf. 55 TANJA LINDERBORG (v).....	41
Anf. 56 RAIMO PÄRSSINEN (s)	41
Anf. 57 TANJA LINDERBORG (v).....	41
Anf. 58 RAIMO PÄRSSINEN (s)	41
(Beslut fattades under 9 §.)	41
8 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den	
5 april.....	42
NU7 Vissa näringspolitiska frågor	42
MJU20 Icke joniserande strålning m.m.	43
KrU4 Idrottsfrågor m.m.	45
BoU11 Förnyad behandling av vissa indelnings- och länsstyrelsefrågor	47
9 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	48
SfU11 En nationell handlingsplan mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering	48
LU16 Olovligt bortförda barn i internationella förhållanden	51
LU17 Franchising.....	51
10 § Bordläggning.....	51
11 § Anmälan om interpellationer	52
12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	52
13 § Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	54
14 § Kammaren åtskildes kl. 12.27.	54

